

60
JAAR

Maandschrift voor

Bijenteelt

VERSCHIJNT MAANDELIJKS - 59e JAARGANG - NUMMER 3 - MAART 1957

Kunstraat EN HOE HET TE GEBRUIKEN

Laat elk volk in april een paar kunstraten uitbouwen en zie eens, hoe gretig de koningin de nieuwe raten met eitjes belegt. Neem in mei een paar ramen met veel stuifmeel uit de kast en geef er ramen met kunstraat voor terug. In de plaats van het stuifmeel krijgt u broed en . . . mei-bijen worden haalsters voor de zomerdracht!

Hang nimmer kunstraat in een volk, dat zwermneiging heeft. Hang ook geen kunstraat in een volk als er niets te halen is. Zo'n volk is niet in de juiste stemming om de kunstraten mooi uit te bouwen. Wilt u in drachtloze tijden tóch kunstraat geven, dan moet u voeren. Geef ook geen kunstraat aan een klein volk; de bijen bouwen het alleen maar zover uit als ze de kunstraat kunnen bezetten. Als u in de onderste bak tijdens de voorjaarsdracht een sterk volk hebt, geef dan in de bovenbak wat kunstraat. Die wordt prachtig en „van lat tot lat” uitgebouwd.

Leest u ook nog even in het Groentje van mei 1956 op blz. 75 hoe u 30% op uw kunstraatrekening kunt besparen?

Wij hebben pas weer geheel nieuwe kunstraatwalsen aangeschaft. U krijgt dus van ons goede kunstraat, met een mooie, diepe celindruk en met celbodems van de juiste vorm.

KUNSTRAAT VAN DE ALLERBESTE KWALITEIT

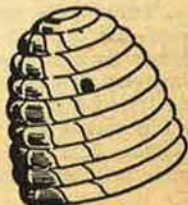
broed- of honingkamerformaat naar keuze, per kg f 7,50

Voor uw zuivere was betalen wij f 5,50; voor uw ruwe raaf f 1,60 p. kg

Tel. 2863

Giro 823276

GOEDE

DINGEN

BIJENHUIS

WAGENINGEN

BOEKBESPREKING

Catalogus van Land- en Tuinbouwuitgaven 1957, N.V. Uitgeverij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle. Onder het motto „Ondervinding is schrikbarend duur; maar de ondervinding van anderen is voor de prijs van een boek te koop”, geeft Tjeenk Willink deze catalogus uit, die meer dan 170 titels bevat. Zij is voor belanghebbers gratis verkrijgbaar.

THE HONEY-FLOW

door Kylie Tennant. Uitg. Macmillan & Co, London

De schrijfster Kylie Tennant is wel een der grootste auteurs van Australië. Verschillende romans en toneelstukken zijn er van haar hand reeds verschenen. Twee van haar werken zijn als de beste Australische romans bekroond. Ze kreeg enige jaren geleden opdracht „The Honey-Flow” te schrijven en daarvoor werd haar een toelage gegeven, daar ze het bijhouden in de praktijk wilde meemaken. Drie seizoenen heeft ze met rondreizende bijhouders gewerkt en hun lief en leed gedeeld. De hoofdpersoon uit dit boek is Mallee Herrick, de kleindochter van een groothandelaar in gezondheidsvoedsel. Ze is bezeten van bijen en ze kan het niet in een stad uithouden. Wat ligt nu meer voor de hand dan dat ze zich aansluit bij de rondreizende bijhouders. We treffen haar in het begin van het boek dan ook aan op een truck, waarop ze haar bijenkasten vervoert. Van een oom heeft ze een aanbeveling voor imkers, die in een kamp zitten, de Muirdens, en waarbij ze zich wil aansluiten. Met Joe en Blaze Muirden trekt ze nu overal heen om de bijen te weiden,

speciaal op de eucalyptusbomen. Ze leven in kampen en voor ons, Nederlanders, is dit wel een heel fascinerende wijze van imkeren.

Kylie Tennant schrijft geen boek over bijen, maar over mensen, die hun levensbestaan van honingooogsten maken. Ze vertelt van de moeilijkheden, meevallers en vreugden van het reizen en trekken, de vaak onoverkomelijke hindernissen in de wildernissen, waar ze zich zelf een weg moeten banen, het onbezorgde bestaan en over de merkwaardige mensen, die ze onderweg ontmoet. De honingooogsten zijn vaak ongekend groot. Tot uitputtens toe staan ze aan de elektrisch gedreven slinger; (de stroom komt van de accu van de truck) en tijdens een dracht moeten ze telkens met wagens vol gallonbussen honing naar een stad reizen, mede om lege bussen mee terug te nemen.

Australië is een van de landen, waar Nederlanders heen gaan om te emigreren. Mocht een bijenhouder daartoe het plan hebben en in Australië weer willen imkeren, dan doet hij goed dit humoristische en gezellige boek ter hand te nemen. Hij is dan een beetje voorbereid op het rondreizend imkerschap. Een ding is echter jammer: er staan helemaal geen platen in dit werk, zodat de niet met Australië bekende lezer zich moeilijk een indruk van het land, de bijenkasten enz. kan maken.

H. C. M.

van Horen en Zien

IK WILDE DAT IK EEN BIJ WAS

Want een bij is ongelooflijk ijverig. Ongekend moedig. Onbezorgd. Tobt nooit ergens over. Zij kent geen geld. Zit er dus niet over in de war dat er zo veel op tijd betaald moet worden, dat er nog zo veel ontvangen moet worden dat al lang over tijd is en waarvan waarschijnlijk heel wat afgeschreven dient te worden, omdat het niet meer komen zal.

Een bij kent ook geen kalender met data, zoals de vaste medewerkers van ons Groentje. Deze hebben maar goed op de 10e van iedere maand te letten, opdat dan hun kopij binnen is. Zij hebben immers maar te zorgen dat de stof voor hun artikel die datum netjes op papier staat, bovendien nog ergens op lijken moet en dan bij de redacteur van ons blad is ingezonden. Ja lezers, gij die geen bij zijt en niet schrijft voor het blad, hebt gij daar wel eens over nagedacht?

Dan gaat redacteur Groenveld aan het werk door alle artikelen naar de commissie van redactie te zenden. Deze heren worstelen de stof een voor een door of alles wel klopt met wetenschap en waarheid, doch moeten hun vrouw wel eens alleen op verjaarsbezoek laten gaan; ik kom je vanavond wel halen, ja ik kom bijtijds, eerst moet alles voor het maandblad nog doorgenomen worden, het moet vanavond nog op de post.

Dan weer de redacteur, die er de ergste taalfouten van de geachte medewerkers uit haalt. Er zijn er n.l. die rustig copie schrijven inplaats van kopij of franco inplaats van franco. Ik heb dit zelf wel gemerkt. Daarna komt de zetter met zijn pas- en meetwerk voor alles ter perse gaat.

Hebt ge aan al dit werk wel eens gedacht, niet-schrijvende amateurleden? Ge vindt het maar heel gewoon dat begin van iedere maand uw blad netjes in uw brievenbus glijdt. Ge betaalt er toch immers voor! Natuurlijk! En we kunnen toch niet allen voor zo'n onzinrubriekje gevraagd worden door mijnheer Groenveld, als dit van ondergetekende.

Maar ik zou heel vaak graag een bij willen zijn en ik denk van menig medewerker met mij als het tegen de 10e van de maand gaat, tenzij m'n geachte collegae altijd weten wat zij schrijven zullen. Ik weet het nooit. Welnu, laat dan het volgende stukje voor u evenals voor mij, als steeds een verrassing zijn. ◇

De heer Jo Peters jr., Bredelaar 9 te Elst (Betuwe), lid van onze afd. Bemmelen, heeft deze baard „laten staan”. Gewoonlijk krijgen we zulke foto's uit Amerika! Echt iets om buitenstaanders even te laten griezelen, maar ook om ze er van te overtuigen, dat bijen niet zulke gevaarlijke dieren zijn als ze veelal menen.

Drastische verhoging suikerprijs

DE BIJENTEELT
HET KIND
VAN DE REKENING

De prijs van de suiker voor bijvoeding is, evenals de gewone consumptiesuiker, geleidelijk gestegen. De consumptiesuiker steeg echter sneller in prijs, doordat de gezamenlijke verenigingen, welke in de Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij zijn vertegenwoordigd, de juiste activiteiten wisten te ontplooiën en de juiste bronnen wisten aan te boren om suiker te kunnen aankopen, waarop een belangrijke reductie werd verleend. Hierover is nimmer iets officieels medegedeeld, omdat wij meenden, dat dit gevaar voor de continuatie van deze prijzenafpraak kon opleveren. Dat hiervan ook de vereniging profiteerde die niet bij de Bedrijfsraad is aangesloten, moest op de koop toe worden genomen. Dat wij menen thans opening van zaken en verantwoording van het gevoerde beleid te moeten geven, vindt zijn oorzaak in de drastische verhoging van de suikerprijs, met welk feit wij thans worden geconfronteerd.

Inplaats van verhoging van de suikerprijs kon de laatste jaren zelfs nog een verlaging worden verkregen, doordat de suiker tijdelijk van de heffing van omzetbelasting werd vrijgesteld. Deze tijdelijke vrijstelling is met ingang van 1 januari jl. ongedaan gemaakt. Gelijkzeitig werd de subsidie op de suiker ingetrokken. Deze maatregelen hadden uiteraard een belangrijke prijsverhoging van de suiker tot gevolg. Met angst in het hart hebben wij deze ontwikkeling zien aankomen. Zeker, wij hebben niet stil gezeten en pogingen in het werk gesteld om de suiker, welke wij als bijvoeder nodig hebben, definitief van omzetbelasting vrijgesteld te krijgen, maar dit pogen heeft jammer genoeg geen resultaat opgeleverd. Vanzelfsprekend zullen wij hierin niet berusten, doch wij weten maar al te goed dat in een tijd, waarin het woord „bezuiniging” in alle toonaarden wordt gezongen, waarin wordt aangedrongen op bestedings- — dus consumptie- — beperking, belastingen zijn of zullen worden verhoogd en voorts de prijzen van tal van goederen en artikelen met de dag stijgen, de kans om enig resultaat op dit punt te boeken uiterst gering is te achten. Wij kunnen nu eenmaal de ogen niet voor de werkelijkheid sluiten. De elasticiteit van de imker om slagen te incasseren is blijkbaar groot genoeg geacht om aan de hiervoor genoemde maatregelen nog een derde toe te voegen. Als klap op de vuurpijl is namelijk bericht ontvangen, dat de voordelige suikeraankopen tot het verleden behoren. Het belangrijke voordeel, dat wij jaren hebben gehad en waarvan alle imkers eveneens jaren hebben geprofiteerd zonder dat zij dat ooit hebben geweten, is met één pennestreek doorgehaald. Dit betekent dat de prijs van de zgn. bijensuiker niet met 8 cent, maar met 14 cent per kilogram moet worden verhoogd. Wij willen geen grote woorden gebruiken en zeggen dat dit de genadeslag voor de

bijenhouderij betekent, maar wel kunnen, neen moeten wij zeggen, dat wij met angst en vreeze deze ontwikkeling zien en in de toekomst blikken. Wij zijn realist genoeg om te begrijpen, dat de regering voor grote moeilijkheden staat, maar als, voorzover wij de publikaties in de pers mogen of kunnen geloven, de Regering overweegt om de landbouw met een slordige f 200 miljoen te helpen, dan is het voor ons onbegrijpelijk, dat diezelfde Regering de bijenhouders, waaronder er nog tallozen zijn, die de bijen niet voor hun genoegen maar voor een weinig bijverdiensten houden, in de kou laat staan. Zelfs voor de zeer vele amateur-imkers, die men tegenwoordig vooral in grote steden aantreft, waaronder tal van mensen met kleine inkomens, die bijen houden uit zuiver recreatief oogpunt, mede ook omdat het leven in de grote steden de behoefte tot afzondering, tot bezinning en inkeer groter maakt — en waar zou men die afzondering, die bezinning, die inkeer als tegenhanger van het jachtige, drukke en afmattende leven in de stad beter kunnen vinden dan juist bij de bijen — is deze drastische verhoging van de suikerprijs funest. Wij hebben de mond vol over vrije tijdsbesteding en er wordt — terecht — tegenwoordig veel propaganda voor gemaakt, doch de meest aantrekkelijke vrije tijdsbesteding, die het bijenhouden vooral voor stedelingen is, wordt door de drastische prijsstijging van de suiker onmogelijk gemaakt.

Ons is reeds de vraag gesteld: „En wat doet het hoofdbestuur hier nu tegen?”

Dat is de meest natuurlijke reactie. Onze leden kunnen er stuk voor stuk van verzekerd zijn, dat het H.B. alles doet om hierin verandering te brengen. Er zijn op hoog niveau besprekingen gevoerd en de voorzitter en secretaris van de Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij hebben de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening onmiddellijk om een onderhoud verzocht. Mogelijk dat hier nog iets goeds uit geboren kan worden, al willen wij niet verhelen, dat wij er niet veel van verwachten. Gerust zijn wij dus in genen dele. Maar als wij nu de vraag hebben beantwoord wat het H.B. heeft gedaan en nog zal doen, dan komt bij ons de vraag op: „Wat zullen de leden doen”. Zullen zij in arren moede de bijen nu maar opruimen? Of zullen zij eensgezind als één man achter het hoofdbestuur staan en zullen zij dat ook laten merken?

Binnen enkele maanden wordt de jaarlijkse algemene vergadering gehouden, de algemene vergadering in het 60ste jaar van het bestaan van onze vereniging. Dat feit is op zichzelf al een aanleiding om in groten getale naar die vergadering te komen. Maar thans is daar, jammer genoeg, nog een reden temeer voor. Neen het is thans noodzakelijk dat alle afdelingen

VAN MAAND TOT MAAND

„MAART ROERT ZIJN STAART”

Dit houdt voor ons een waarschuwing in.

We kunnen in maart nog veel kou, sneeuwbuien en natheid verwachten! Maar: „Maartse buien, die beduinen, dat de zomer aan komt kruien”.

Volgens overlevering kunnen we in maart negen zomerse dagen hebben. En als we het geluk hebben, dat zo'n paar zomerse dagen achter elkaar komen, dan kunnen we de vreugde beleven, dat de bijen een prachtige reinigingsvlucht houden. Let dan op! Misschien ziet u dan die of de volgende dag de bijen met stuifmeel thuis komen.

Dit is een best teken! Het is een bewijs, dat een broednest gevormd is en dat er jonge larven gevoed moeten worden. Niet alleen met honing maar ook met stuifmeel.

Vliegt een volk niet of weinig? Dan is dat verdacht. We noteren dat en letten de volgende dag extra goed op zulk een volk.

Houdt het warme weer een paar dagen aan, dan kunnen we onze bijtjes een grote dienst bewijzen, door de bodemplank schoon te maken.

Het handigst gaat dat bij kasten, als we een reserveplank hebben. Vooral als je met z'n tweeën werkt, gaat het vlieg en je stoort er de bijen niet bij. De een licht de kast van de plank, de ander trekt de bodemplank weg en schuift er een schone voor in de plaats.

Nu niet de gebruikte plank direct afstoten en schoonmaken! Nee, eerst die plank met wat er op ligt nauwkeurig bekijken.

We zien dan een streepvormige tekening, die van voren naar achteren loopt. Dit zijn rijen vergruizelde dekeltjes, die door de bijen van de cellen afgebeten zijn, omdat ze bij de voedselvoorraad wilden komen.

Lopen de strepen door tot achter op de bodemplank, dan is dat een bewijs, dat het reservevoedsel voor een groot deel opgebruikt is.

Het is ook een bewijs, dat de imker te weinig wintervoorraad gegeven heeft.

Dus moet er bijgevoerd worden. In

een kast kunnen we dan in het voerbakje in eens een flinke hoeveelheid boven op de broedraten geven. Warm en goed toegedekt en . . . tegen de avond, om nodeloos uitvliegen te voorkomen. Is het een korf, dan moet het voerbakje zo dicht mogelijk tegen de raten aangeschoven worden. Denk er vooral aan om te voorkomen, dat de bijen in het voer vallen en nat worden.

„Elke bij in maart is een cent waard!”

Op de bodemplank zien we soms suikerkorreltjes. Een bewijs, dat de honing gekristalliseerd is. Dan moeten we de bijen lauwwarm water voeren.

Soms zien we aan de kant druppels liggen. Die zijn afkomstig van honing die in het najaar niet verzegeld is en toen is gaan gisten!

Dit is gevaarlijk, omdat bijen, die gegiste honing eten, last van roer kunnen krijgen.

Dan kunnen we nog beschadigd broed vinden en ook wel een dode wasmotlarve, die de oorzaak is van de beschadiging.

Hebben de uitgetrokken poppen kleine ogen, die midden op de kop elkaar niet raken, dan zijn het werksterspoppen en is er dus een goede moeder aanwezig.

Nu kunnen we de bodemplank schoonmaken en voor de volgende kast gebruiken.

Mochten er roervlekken op de plank te zien zijn, dan moet deze met sterk sodawater gereinigd worden, vóór we de bodemplank voor een andere kast gebruiken.

Hebben we verleden jaar onder de korven een stuk asfaltplank gelegd, dan kunnen we dat nu wegnemen en vervangen door een nieuw stuk. Op dat asfaltplank vinden we een overeenkomstige tekening, als op de bodemplank. We kunnen daarvan veel leren, omtrent de toestand van het volk.

Behalve honing en stuifmeel hebben de bijen ook water nodig voor de verzorging van het broed. Op een windvrije plaats, waar de zon liefst lang schijnt, richten we een drinkplaats in.

Dan behoeven de haalsters niet vèr te vliegen en voorkomen we nodeloos verlies van bijen. Om de bijen er heen te lokken, kunnen we op een mooie vliegtag, wat honing aan de rand van de drinkplaats smeren.

Als u later in het jaar een drinkplaats inricht, zult u zien, dat de bijen er voorbij vliegen, omdat zij zich dan al op een andere drinkgelegenheid ingevlogen hebben.

U bedwingt natuurlijk uw nieuwsgierigheid om in het volk te kijken. Dit kan altijd, bij warm weer, begin april gebeuren.

Wel is het heel goed, om vochtige dekkleedjes te vervangen door droge.

Verder gelden, ook voor maart, de voorzorgen, die in het januari-nummer genoemd zijn.

Denk er aan, dat u nog eens Paradichlorobenzol strooit in de kasten, waarin u de raten van verleden jaar bewaart. Honderd gram Para kost nog niet de helft van wat een uitgebouwde raat kost en . . . u hebt deze raten direct voor het gebruik gereed!

Op mijn vraag omtrent het inballen van de moeder, kreeg ik twee brieven.

De heer J. Heemskerk uit Oefelt schrijft dit toe aan het afgeven van een dwanggeur door de dravende moeder. Dit zou ten gevolge hebben, dat het volk de woning zou worden uitgejaagd. De bijen, die dit willen verhinderen, ballen de moeder in.

Als remedie hiertegen zegt hij: „Vermijdt alles, wat onrust kan veroorzaken”.

De heer B. J. J. R. Walrecht uit Biezeling is bezig met een studie over de bijen.

Hij gaat uit van de gedachte, dat de gangen tussen de raten van beslissende betekenis zijn voor de verklaring van: stertselen, inballen enz. „omdat alles wat van belang is, gebeurt binnen de bouw en binnen de gangen er doorheen”.

Hij is echter nog niet klaar en geeft daarom geen antwoord op bovenstaande vragen.

We zijn heel verlangend naar de resultaten van zijn studie en ik hoop, dat wij spoedig er van zullen horen.

W. J. L. H.

één of meer vertegenwoordigers zenden. Niet om kritiek te oefenen op ondergeschikte, kleine punten, maar om te getuigen van aller angst en vreeze dat onze mooie bijenteelt, in deze tijd van overspanning, van hoogconjunctuur, het kind van de rekening dreigt te worden. Laten wij daar tonen bereid te zijn om te blijven werken, vol te houden, niet te versagen, niettegenstaande alle teleurstellingen en tegenslagen die de laatste tijd over ons heen komen. Laten wij daar tonen, dat wij als één man achter het H.B.

staan in zijn pogen om alles te doen wat mogelijk is om de donkere wolken, die boven de bijenteelt samenpakken, te doen verdrijven. Juiste en steekhoudende argumenten op de goede plaats naar voren gebracht, kunnen helpen, maar wanneer die gedeeld en onderschreven worden door alle leden, dan zullen die argumenten een grotere overtuigingskracht krijgen. Dit is van grote morele betekenis voor hen, die onze belangen bij de Regering moeten bepleiten.

V.

HETEROSIS bij bijen

Aan het Congres te Wenen ging een onderzoekerscongres vooraf.

Eén van de belangrijke zaken, die daar besproken zijn, is het heterosis-verschijnsel bij bijen. Laten we eerst even vertellen wat men met het woord heterosis bedoelt.

Wij hier in Europa hechten nog steeds veel waarde aan „zuivere” rassen: „zuivere” Italianen, „zuivere” Krainers enz.

Alles wijst er echter op, dat kruisingen (zgn. gebruikskruisingen) een hogere opbrengst geven dan de zuivere rassen.

De bedoeling van zo'n kruising is: produktieve koninginnen te krijgen, die zo mogelijk alle goede eigenschappen van beide ouders erven.

In de praktijk is echter gebleken, dat deze gebruikskoninginnen niet alleen de goede eigenschappen van beide ouders in zich kunnen verenigen, maar dat ze daarenboven nog nieuwe gunstige eigenschappen kunnen vertonen. In het bijzonder kunnen ze een belangrijk grotere vitaliteit (= levenskracht) hebben dan hun ouders. Dit verschijnsel van de verhoogde vitaliteit van kruisingen nu, noemt men heterosis. Het verschijnsel doet zich zowel bij planten als bij dieren voor.

Men heeft getracht het heterosis-verschijnsel op de volgende wijze te verklaren:

We laten b.v. een Italiaanse koningin paren met een Krainer dar.

De Italiaanse koningin heeft bepaalde eigenschappen, die haar vitaliteit gunstig beïnvloeden. De Krainer dar bezit bepaalde andere eigenschappen, die de vitaliteit gunstig beïnvloeden. De eerste nateelt ontvangt van de ouders:

- eigenschappen van beide ouders, zo mogelijk alleen de goede;
- van elk der ouders een portie vitaliteit, in totaal dus de dubbele vitaliteit.

Dit is een eenvoudige verklaring van het heterosis-verschijnsel. Of die verklaring helemaal juist is, kan ons niet zoveel schelen. Voor ons is het belangrijkste dat we er in de praktijk mee kunnen werken.

We moeten er wel de nadruk op leggen, dat zo'n gebruikskruising voor verdere teelt volkomen ongeschikt is. Ze heeft wel een hele massa gunstige eigenschappen en ze is op de stal een uitblikker, maar we hebben niet de minste zekerheid dat ze al die goede dingen op haar nageslacht zal overdragen. De kans dat ze dat zal doen is zelfs zeer gering.

En nu iets over de besprekingen op het onderzoekerscongres te Wenen.

G. H. Cale Jr. (U.S.A.) heeft als uitgangspunt voor zijn heterosisproeven 4 volken genomen. Elk van deze volken heeft hij ingeteeld. D.w.z. dat hij de koninginnen, die hij er van nateel-

de, heeft laten paren met sterk verwante darren. Door deze inteelt zijn deze 4 volken in hoge mate „teeltzuiver” of „fokzuiver” geworden. Deze 4 ingeteelde volken heeft hij gebruikt voor het maken van zijn gebruikskruisingen. Om de prestaties van de gebruikskruisingen te kunnen „meten”, nam hij als controlevolk een niet ingeteeld en niet gekruist volk. De verhoogde levenskracht (= heterosis) kwam tot uitdrukking doordat de gebruikskruisingen meer eitjes legden en meer honing opleverden dan het controlevolk en meer dan de vader- en moedervolken.

De ene kruising is beter dan de andere. De minst goede gebruikskruising leverde „slechts” 28% meer eitjes dan de beste ouder. De beste gebruikskruising leverde 66% meer eitjes dan de beste ouder.

De minst goede gebruikskruising leverde „slechts” 17% meer honing dan de beste ouder. De beste gebruikskruising leverde 29% meer honing dan de beste ouder.

De gebruikskruising die de meeste honing opleverde, had een legcapaciteit, die 23,7% hoger was dan die van het controlevolk.

Ook volgens W. C. Roberts (U.S.A.) blijken kruisingen tussen bepaalde rassen en bepaalde stammen hogere opbrengsten te geven dan de ouders. Om echter een zo groot mogelijke uniformiteit te krijgen bij de gebruikskruisingen is het nodig om geselecteerde ingeteelde ouders als uitgangspunt te gebruiken, die fokzuiver zijn voor de gewenste eigenschappen. M. A. Alber (Italië) had het speciaal over de reeds genoemde inteelt. De bedoeling van de inteelt is: fokzuivere stammen te krijgen, d.w.z. koninginnen die

- de gewenste gunstige eigenschappen zelf bezitten;
- het vermogen bezitten om die goede eigenschappen zonder mankeren op hun nageslacht over te dragen.

Om dit proces te versnellen, gebruikt hij darren, die ontstaan zijn uit eitjes van eierleggende werkbijen. Deze darren zijn uiteraard zeer nabije verwanten van de moeder dier werkbijen, de teeltkoningin.

Uit de eitjes van die moeder teelde hij nu koninginnen, die hij met de genoemde darren liet paren.

Dit behoeft misschien enige toelichting.

De teeltkoningin draagt bepaalde erfelijke eigenschappen op haar nage-

slacht over. Dat nageslacht bestaat in dit geval uit:

- de geteelde jonge koninginnen
- de voortgebrachte eierleggende werkbijen.

De geteelde jonge koninginnen paren met de door de eierleggende werkbijen voortgebrachte darren. Ze krijgen dus zowel van vaders- als van moederszijde een sterk op elkaar gelijkend erfgoed mee. Daardoor wordt de fokzuiverheid verhoogd.

De tijdsbesparing ligt hierin, dat van de aldus geteelde koninginnen reeds na een paar maanden opnieuw nage-teeld kan worden en deze nateelt kan men weer door eigen darren laten bevruchten. Inteelt in snel tempo dus.

De zeer nabije verwantschap tussen teeltkoningin, haar dochters en de eierleggende werkbijen die de darren voortbrengen, geven een zo groot mogelijke kans dat de waardevolle eigenschappen van de teeltkoningin zich, maar nu in hoge mate fokzuiver, bij het nageslacht zullen voordoen.

De heer Alber vertelde verder dat de grootte van de cellen, die de bijen van verschillende bijenrassen bouwen, verschillend is. Hij kon binnen bepaalde grenzen een standaardmaat voor elk ras vaststellen.

Toen hij een kruising maakte tussen een ras van kleine bijen en een ras van grote bijen, bleek, dat de cellen die deze kruisingen bouwden steeds bijna even groot waren als die van het grootste ras.

Kruiste hij twee rassen van grote bijen, dan deed zich ook het heterosis-verschijnsel voor: de cellen, die deze kruisingen bouwden, waren groter dan die van elk der ouders.

Dr. O. Mackensen (U.S.A.) deelde mede, dat voortgezette inteelt bij bijen een nadelige uitwerking kan hebben.

Hij heeft door middel van kunstmatige inseminatie bijen 7 geslachten achtereen ingeteeld. Hij bevruchtte daarvoor telkens weer de zusters met het sperma van hun broers.

We wezen er al op, dat inteelt de fokzuiverheid verhoogt. Dr. Mackensen constateerde dat ook. De ingeteelde koninginnen leken zo sprekend op elkaar, dat er geen verschillen konden worden vastgesteld. Ook de bijen die ze voortbrachten, waren praktisch volkomen aan elkaar gelijk.

Maar de lang voortgezette inteelt van Mackensen leidde er toe, dat de levensvatbaarheid van het broed na 7 geslachten inteelt met 30% was teruggelopen. Alle afmetingen van de bijen

TERUGBLIK OP EEN RIJK IMKERSLEVEN

Gaarne plaatsen wij dit gedichtje van onze 81 jarige bijenvriend Jitse M. Pool. Hij kan terugzien op een lang en gezegend imkersleven en zijn liefde voor de bijen kan velen tot voorbeeld strekken.

Red.

Mijn vader was een bijenhouder,
Hij imkerde naar oude trant.
Hij hield zijn volken in zijn korven.
Ze deden 't goed in 't Noorderland.

Nog zie 'k zijn ronde korven staan,
Volken gezond en welgedaan,
Zijn koninkrijken, goed van zin
Brachten meestal een goed gewin.

Zo'n korf met opzetrand (of twee)
Deed dikwijls met de oogst goed mee.
Men ging aan 't wegen. Sapperloot
(En 't wordt door mij gans niet vergroot)

Gewichten van zo'n honderd pond!
De bijen vliegend in het rond.
De korven maakte vader zelf
Per winter soms wel vier maal elf!

Oud materiaal werd nagekeken
En daarmee was veel tijd verstreken.
En later deed ik zelf dat werk.
Ik maakte korven, ruim en sterk.

En dan met moed het voorjaar in,
Steeds hopen op een goed gewin.
Naar koolzaad en naar klaverveld.
Met de opbrengst was het goed gesteld.

Dan honigde er allerlei.
En eindelijk ook nog naar de hei,
De bijen vol van energie
Wij hadden 't vak onder de knie.

Nu, na mijn lange imkersleven
Mag ik een raad aan allen geven:
Blijf steeds als ik een bijenvrind.
Dat is het beste wat ge vindt.

We staan voor 't nieuwe bijenjaar
En spelen 't samen wel weer klaar
En hopen samen goed van zin
Dit jaar weer op een goed gewin.

DRACHTSTER COMPAGNIE J. M. POOL

werden kleiner, de tonglengte b.v. 4,6%. Ook de levenskracht liep na deze sterke inteelt zodanig terug, dat de volken ten gronde zouden gaan als men ze aan hun lot overliet. De reeds genoemde Roberts heeft overeenkomstige ervaringen met sterke inteelt opgedaan. Het tegenwoordige teeltprogramma van de Verenigde Staten, aldus Roberts, legt vooral de nadruk op de voordelen die verkregen worden door ingeteelde stammen van zeer verschillende herkomst met elkaar te kruisen. Oordeelkundig toegepaste kruisingen blijken de beste en snelste weg te zijn tot hogere honingopbrengsten en tot grotere legcapaciteit van de koninginnen.

We kunnen de hoofdzaken van de ervaringen misschien het beste als volgt samenvatten:

1. Het uitgangspunt voor de teelt zijn in het algemeen bijen van verschillende rassen.
2. De bijen, waarvan men voortteelt, moeten zo veel mogelijk de gewenste eigenschappen bezitten.
3. Men moet deze bijen door inteelt fokzuiver maken voor de gewenste eigenschappen.
4. De ingeteelde stammen worden gebruikt voor het maken van gebruikskruisingen.
5. Behalve de gunstige eigenschappen vertonen deze gebruikskruisingen het heterosiseffect.

Boven dit rubriekje staat een imker op de fiets, kennelijk op reis naar het koolzaad met in zijn gedachten een pleisterplaats met een warm kopje koffie. Er had ook een bijenvagen met twee paarden kunnen staan, een schip of een auto met bijen of een wagentje met een hit waarmee we ons in oorlogstijd moesten behelpen of tenslotte een bakfiets waarop de bijenkasten, een voetspomp en . . . een viool.

Wat hebben we al veel gereisd en veel beleefd. Och, achteraf romantiseert men die dingen graag. Voert men het geheel echter tot de werkelijkheid terug, dan was het meestal zwalmen met angstige belevenissen. Op verzoek van enige imkers beschreef ik wat van die belevenissen omdat ze eens wilden horen hoe het vroeger ging, „naast methoden en het theoretische, wetenschappelijke en organisatorische willen we wel eens een klein stukje gewone imkerspraak”.

Ik wil dan nog één bijenreis, die van voorjaar 1945, beschrijven.

Het enige vervoermiddel was toen nog een oude bakfiets met slechte banden. Een bijenvriend in het koolzaadgebied zou ons helpen een plaats voor de bijen te zoeken. Onze combinatie was klein, gezien het „vervoermiddel”, nl. twee imkers elk met vier kasten. Om de beurt de bakfiets en een gewone fiets berijden was de opzet.

We scharrelden met onze vriend wat landweggetjes af. Eindelijk een veld koolzaad ontdekt, maar onze bijen zouden een 300 meter van het veld in het hofje bij de boerderij moeten staan. Dus eerst even dat hofje bekijken en dan met de boer praten.

Rond de boerderij lopend ontdekte ik in de voorkamer een stel muziekinstrumenten. In de koestal vonden we de familie aan het melken. De gevraagde medewerking werd vlot verleend en mijn vriend, die wist dat ik een beetje viool speelde, bracht het gesprek op de muziek. Het bleek dat de boerin accordeon speelde, de boer viool, de ene zoon trompet en de andere slagwerk. Ze speelden ook wel eens op bruiloften in de omgeving! Toen ze van mijn viool hoorden kon ik hoog of laag springen, maar als we de bijen brachten moest de viool meekomen. Ik stribbelde wat tegen, ze konden van mij als armetierie amateurje zo maar niet verlangen dat ik „van het blad” kon spelen. Dat gaf niet, want zij speelden altijd uit het hoofd, behalve de jongens bij het dorpsmuziekkorps. „Kopwerk”. Wat zij speelden kon ik ook.

De viool kwam dus met de bijen mee. Toen de bijen los waren een kop koffie en een stevige boterham. De boerin deed een schort voor en gespte de accordeon om haar brede schouders. De instrumenten gestemd en als inzet kregen we een mars. Ze zetten gewoonlijk in met „Wien bleibt Wien”. Het ging alles vlot en, meegesleept door het enthousiasme van de versterkte band duurde het concert bijna een uur. „Je viool moest hier maar blijven!”

Een andere muzikale imker wilde een volgende keer, als we weer naar de bijen gingen kijken, graag mee om het orkest te beluisteren. Dat kwam anders uit die keer, want de slagwerker mankeerde. Ook al weer geen nood, want na een nummertje zonder slagwerk bood die imker aan het slagwerk te bespelen. Nu, met marsen en walsen kon hij het in ieder geval wel „bijpikken”.

De bijen haalden dat jaar ook goed en trots alle beroerdigheid van die tijd is daar toen wel het nuttige met het aangename verbonden. Jammer dat daar na de oorlog geen koolzaad meer werd verbouwd!

Met deze aangename herinnering besluit ik voorlovig dit soort reisverhalen om weer over te gaan tot andere zaken. Als steeds met hartelijke groet.

DE BIJENMAN.

het BOOGKORF-imkeren

F. B. BLAISSE

REEDS lang had ik de heimelijke wens het eens met de Gravenhorster boogkorven te gaan proberen. Een korf heeft altijd nog iets aantrekkelijks en in oudere boeken, met name in „De wonderen van het Bijenvolk” van wijlen dokter Ootmar (van omstreeks 1916) staat er wel-geargumenteerd zo veel goeds over, dat dit naar mijn gedachte toch niet opeens onwaar kon zijn geworden. Bovendien zijn de boogkorven, ofschoon veel duurder dan destijds, een heel stuk goedkoper dan kasten.

Nadat ik mij enige jaren geleden hier in Doetinchem gevestigd had en wederom gelegenheid had gekregen het imkeren — de hartstocht van mijn jongensjaren — weer op te vatten, hoorde ik, dat er hier een oud-imker woonde, die een groot deskundige in het boogkorf-imkeren was en die zelfs zijn kasten op een gegeven ogenblik had opgeruimd om zich voortaan alleen van de boogkorven te bedienen. Helaas heeft de goede man later al zijn volken opgeruimd, hij heeft het imkeren opgegeven. De bespuitingen, in het bijzonder van de herik, vernietigden zijn volken en de bijenweide, welke laatste ook erg leed door het weggakken van allerlei struiken langs de weiden in zijn buurt. Ik besloot nu deze man-voor-ervaring eens te raadplegen en daarom wil ik eerst eens met zijn toestemming neerschrijven wat de heer G. J. LOVINK, Veldweg 3 Doetinchem, mij vertelde en later onder een kop koffie bereidwillig dicteerde.

Vooraf nog even twee opmerkingen over de boogkorven van de heer Lovink zelf. Hij gebruikte uitsluitend korven met 16 bogen en in warme bouw; de ruime vlieggaten dus aan de smalle zijde. Voorts gebruikte hij geen doeken, doch aan de onderzijde van iedere korf had hij een houten raam met ijzerdraden bevestigd, waarin een sponning voor een bodemplank, welke overigens alleen bij het reizen gebruikt werd. Die bodemplank rust weer op regels of kleine balkjes en tussen die regels zijn twee grote met bijengaas afgedekte luchtgaten gemaakt, welke met wervels kunnen worden afgesloten.

Nu de bedrijfswijze van de heer Lovink, zoals door hem verhaald. Laat ik beginnen met de voorjaarsinspectie, zei de heer Lovink. Ik kwam bijvoorbeeld met 25 volken de winter uit, 20 bleken er goed en 5 slecht. Na het doden der koninginnen deed ik die 5 bij de 20 op; ik stortte de bijen bij de andere volken achter de mat of de scheidingsplank en plaatste het broed vanzelfsprekend tussen dat van de versterkte volken. Ik overwinterde meestal op 8 of 9 bogen. In de loop van de lente plaatste ik de verdere bogen bij.

Nu komt het gewichtigste ogenblik in mijn werkwijze: Op of omstreeks 27 mei of na het koolzaad, maar vooral niet te laat, ging ik splitsen met het oog vooral op de klaver gericht. Ik deed dit werk altijd tijdig 's morgens; de koningin zit dan op de 3e of 4e boog meestal en als die broed in alle stadia bevatte, plaatste ik die in een lege boogkorf; in ieder geval een raaf of twee broed in alle stadia van ontwikkeling en de koningin. Dan schudde ik nog een boog of drie van achter uit de korf, waar zich dan veel jonge bijen bevinden, ook weer in die lege korf af en ik vulde die lege korf verder op met uitgebouwde bogen of desnoods met kunstraat. Daarna de nieuwe korf met de oude koningin op de oude plaats; ik maakte dus een versterkte vlieger. Ik deed dit altijd op de dag

van het reizen en als de vliegers dan 's avonds naar de klaver vertrokken waren, zette ik de afgevlagen volken weer op hun oude plaats.

Hoe ging het nu verder met die oude korven, de afgevlagen volken?

De eerste 14 dagen hier geen dracht, de jonge koninginnen liepen uit, doch voor zwermen weinig kans. Als er aan de redcellen echter zeer hard gewerkt was, dan nam ik voor alle zekerheid nog de volgende maatregel: Alle bijen van de raten vegen in een lege korf, bijv. schepkorf of gewone korf zonder raaf en deze korf ergens gewoon open neerzetten; de moercellen uitsnijden; op de boogkorf met broed vliegen de vliegbeijen aan; in de schepkorf vechten de jonge koninginnen het onder elkaar uit en de overtollige vindt men 's avonds op de plank; de inhoud van de schepkorven nu terug op de eigen boogkorven en het zwermen is volkomen van de baan. Dit deed ik zodra de jonge moer gefloten had.

Nu alle boogkorven met de jonge moeren (verschillend) merken, een steen, tak of kippenvoer of wat dan ook om het vervliegen van de koninginnen na de bruidsvlucht te voorkomen en ik behoefde er niet meer naar om te kijken voor het slingeren.

Het destijds afgevlagen volk is zo met de lindedracht juist weer precies in orde en brengt heel wat op.

Eerst wordt het dan slingeren van deze thuisblijvers, dan komen de „vliegers” van de klaver terug om geslingerd te worden en dan gaat alles naar de hei, waar de zaak begin of uiterlijk 15 augustus moet staan.

Na terugkomst van de heide: van alle volken de honing afnemen en tegelijk uitkijken welke de beste zijn. En zoals ik met 25 volken de winter uitgekomen was, zo merkte ik er nu weer 25 als opzetters en wel de beste, onverschillig of het oude of nieuwe volken zijn, met jonge of oude koningin.

De opzetters nu flink voeren, de andere volken alleen drijfvoeren. Na het afvoeren die andere volken tussen de opzetters inzetten en dan worden van die andere volken de koninginnen gedood, de bogen met broed worden tussen die van de opzetters geplaatst, nadat de bijen weer achter de plank waren afgeschud, desnoods wat besprenkeld met water of als men dat beslist wil: suikerwater (dun). Soms, bijvoorbeeld als het aantal opzetters groter is dan dat der andere volken, worden van deze laatste de bijen afgeschud in de ene opzetter en de broedraten tussengevoegd in een andere, tenminste voorzover nodig.

En met deze werkwijze heb ik met betrekkelijk weinig werk altijd veel succes gehad, aldus de heer Lovink.

ALS wij ons nu nog even op de boogkorven bezinnen, dan kunnen wij bijv. bedenken, dat de boogkorf staande ramen heeft en het is een algemene regel, dat met het oog op de inwintering bij staande ramen (wintervoorraad boven) warme en bij liggende ramen (wintervoorraad achter) koude bouw past, opdat de bijen, in dezelfde „straten” blijvend, door kunnen eten. Bij de boogkorf is dus warme bouw op zijn plaats. Maar Gravenhorst zelf dan; hij plaatste de boogkorven toch in koude bouw? Inderdaad, Maar dat is meer schijn dan werkelijkheid. Gravenhorst geeft in zijn boek „De praktische Imker” (Leerboek der rationele bijenteelt op bewegelijke en onbewegelijke raten) een uitvoerige uiteenzetting over de plaatsing der vlieggaten. Ons beperkend tot hetgeen thans ter zake dienende is, lezen wij dat het hoofd-

vlieggat, dat strikt genomen het enige kan zijn en 6 tot 10 cm. breed en hoogstens 1 cm. hoog moet zijn, moet worden aangebracht in een brede zijde en wel aan één kant, bijv. rechts, ongeveer 10 à 12 cm van de smalle zijde en op 10 tot 15 cm van de onderkant.

Daarnaast kunnen dan nog één of twee andere vlieggaten worden aangebracht van halve breedte, het ene op dezelfde hoogte als het hoofdvlieggat, maar dan aan de andere kant, dus in het voorbeeld links en even ver van de linker hoek als het hoofdvlieggat van de rechter, terwijl het eventuele derde vlieggat in het midden kan worden aangebracht daar waar de welving begint. Die hulpvlieggaten vindt Gravenhorst echter vooral van belang voor het huisvesten van reserve volkjes met behulp van scheidingsplanken, koninginnetelt, moerverwisselen e.d. In ieder geval is meestal alleen het hoofdvlieggat in gebruik en ten opzichte daarvan staan feitelijk de meeste bogen in warme bouw. Of het vlieggat nu in de smalle zijde of vlak bij die smalle zijde is aangebracht, doet er in werkelijkheid niet zo heel veel toe, beide hebben kleine voor- en nadelen. Misschien dat bij de plaatsing volgens Gravenhorst zelf het broednest iets groter wordt, misschien komen de bijen zo gemakkelijker bij de honingruimte, 's zomers achterin (of „links“) en het hulpvlieggat kan in gebruik worden gesteld, terwijl de korven ook gemakkelijker van de plank te nemen zijn; daartegenover neemt plaatsing overeenkomstig Lovink minder stalbreedte in beslag en geeft die 's winters aan het broednest meer beschutting, ieder zijn meug. Wat echter beslist fout zou zijn is: het enige of hoofdvlieggat in het midden van een brede zijde aan te brengen — echte koude bouw! — dan is er nl. grote kans dat de wintervoorraad aan weerszijden van het broednest komt in plaats van erboven of erachter en als het volk dan 's winters moeizaam (nl. niet met de straten mee) naar de ene kant schuift en daar de voorraad verteert, kan het bij langdurige koude de andere helft niet meer bereiken en verhongert bij volle raten.

Een ander puntje om op te wijzen is, dat de dikke strowand een prachtige isolatie biedt. Gravenhorst schrijft voor, dat het stro zo dik moet worden genomen, dat de vlechting, welke 5 cm. in doorsnee moet zijn (!) slechts moeilijk verder kan worden geschoven. En zo sterk moet de korf gevlochten zijn, dat men op de lange zijde van de plat gelegde korf moet kunnen gaan zitten, zonder dat deze doorbuigt! Uit Gravenhorst's waarschuwingen blijkt, dat daar reeds in zijn tijd tegen gezondigd werd en tegenwoordig lijkt het nergens meer op. En daarom wil ik juist die oorspronkelijke eisen, waaraan een boogkorf moet voldoen weer eens bekend maken. De dikte is nuttig voor de isolatie en het stevig vlechten voorkomt vervormingen, welke later juist zulke moeilijkheden geven. Daardoor ontstaat boven teveel ruimte en ook opzij is de bijenruimte niet zoals die wezen moet met het gevolg: dat alles wordt vastgebouwd en veel wilde raat bovenin, waarvan de inhoud niet te controleren is dan door telkens weer wegsnijden. Het is dan ook goeddeels op rekening van de ondeugdelijke vervaardiging te stellen, dat de boogkorf zo in diskrediet is geraakt.

Persoonlijk vind ik het voeren van een boogkorfolk moeilijk. Gravenhorst plaatste platte bakken met voer onder het volk, vaak worden ook geglazuurde bloempotschoteltjes gebruikt, hetgeen ik ook zelf doe, maar ondanks het daarin leggen van stukjes raat, hout of

DOE ALLEMAAL UW HONING

IN DEZE BOKAAL

dergelijke, verdrinken er, vooral in het begin, nogal veel bijen mede. Ook is de inhoud van die schoteltjes voor het afvoeren gering en daarom plaatste ik in de herfst achter de scheidingsplank ook wel een grote voerpot op zijn kop in zo'n schoteltje. Dat is natuurlijk allemaal omslachtiger dan bij een kast.

Trouwens, het moet worden toegegeven: de gehele boogkorf is wat grover en primitiever dan een houten kast; minder fijn, maar ook eenvoudiger, alles met zijn voor- en nadelen.

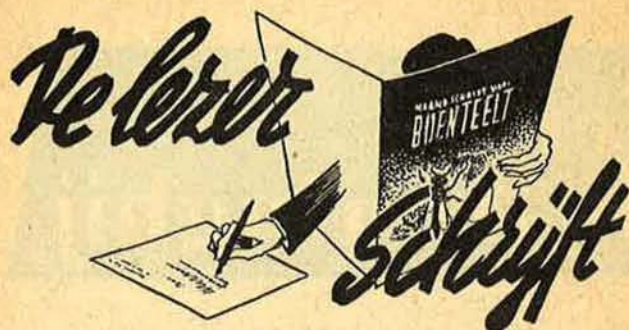
Een nadeel is ook, maar dat deelt de boogkorf met de meeste Duitse kasten zoals de Alberti, welke hier in de Achterhoek de meest gangbare is, dat men natuurlijk een bijenstal nodig heeft, want korven kunnen niet onbedekt blijven staan. Deze bijenstallen kunnen zeer eenvoudig zijn: met een dichte achterwand en ondiep, men neemt dan aan de voorkant de korven eruit; zo staan ze afgebeeld in Gravenhorst's boek, velen geven echter de voorkeur aan een diepere stal, welke achter de korven of kasten plaats biedt voor de imker, dat wordt meer een bijenschuur, waarin men in halfduister de volken nakijkt, waarbij de bijen op het licht af naar buiten vliegen; alles weer met voor en tegen.

Bij het reizen is een extra vastzetten van de raten, bijv. door schuine spijlen tussen de boogjes gewenst. Wat de grootte betreft, zo zijn in de handel 16, 12, 9 en 4 boogs korven terwijl ik wel afbeeldingen van 20 boogs korven heb gezien. De 16 boogs zijn de normale, de 12 boogs speciaal voor zwermen, die op de heide nog wat moeten presteren, de 9 boogs eveneens, maar toch nog meer voor reserve-volken, terwijl de 4 boogs natuurlijk alleen voor de koninginnetelt en voor reserve-volkjes zijn te gebruiken. Maar groot of klein, de bijen voelen zich in de Gravenhorster boogkorf bijzonder wel thuis en de overwintering erin is opvallend goed; de ronde vorm boven schijnt daarvan wel de oorzaak te zijn, terwijl het materiaal: isolerend en absorberend ook prima voor de volken is.

Hen, die er meer van willen weten en vooral hen, die de korven en de verschillende benodigheden zelf zouden willen vervaardigen (en daarvoor tijd hebben) zou ik willen verwijzen naar het boek van Gravenhorst zelf (Duits) dat ook op de bibliotheek van onze vereniging, ondergebracht bij die van de Landbouwhogeschool, te verkrijgen is; ook geeft Ootmar er een gehele verhandeling over in zijn bovengenoemd boek.

Redacteur: R. P. Groenveld. Adres Redactie en Administratie: Bijenhuis, Wageningen, Tel. 2863. Postrekening 846801.

Commissie van Redactie: A. S. Planting, B. A. v. d. Sande en A. Vink. Adviseurs: de Rijksbijenteeltconsulenten.

KONINGINNETEELT

Mijns inziens is het een goede methode om de koninginneteelt in de afdelingen aan te pakken en wel met een drietal imkers, liefst gepensioneerden, die er tijd voor hebben om er achteraan te lopen en de nodige kennis bezitten om alles uit te zoeken.

Hierbij kunnen dan jongeren worden ingelijfd om opgeleid te worden en de andere leden kunnen er ook van genieten die er geen tijd of aanleg voor hebben. Zo kunnen de afdelingen uitgroeien in het belang van de bijenteelt.

Enschede.

G. A. HEERSINK

ZIJN BIJEN DOOF?

Volgens bijendeskundigen zou de bij totaal doof zijn. Dit lijkt me onbegrijpelijk, want als men zelf eens met een totaal doof mens tracht te spreken (liplezen), dan zal de dove, die zich zelf niet hoort spreken, steeds in dezelfde monotone toonhoogte terug praten. Maar hoeveel toonhoogten kent de bij wel niet? (1) Het kwade, met stoten donkere gezoem als ze geprikkeld is. (2) Het fijne geluid, dat ze voortbrengt en dat zeker een octaaf hoger ligt, als ze in de zon voor het eerst na een lange winter weer uitvliegt. (3) Het zwermgeluid, dat de imkers misschien wel niet bepaald als muziek in de oren klinkt, maar wat 't toch wel is. (4) Kent u het bruisen? Te wapen! (5) Het bekende tuten en kwaken. Oftewel een aristocratisch gesprek op hoog niveau! Als ze doof zijn, zou er geen „vraag- en antwoordspel” zijn.

Als een bij een imker iets duidelijk wil maken, vliegt ze naar het menselijk oor en blijft daar wat zoemen, een gesprek op haar wijze. Ze moet dus instinctief weten dat met een oor gehoord wordt. En dat ze zelf geen oor heeft, zegt toch niet alles, ze heeft immers ook geen neus en toch kan ze ruiken, met de sprieten.

Apeldoorn.

H. E. TEN BRUGGEN CATE

PROEVEN MET PROPOLISZALF VOOR WONDBEHANDELING

In 1956 werden door een arts een aantal proeven genomen met een zalf, die als voornaamste bestanddeel propolis heeft. Deze proefnemingen leverden direct enige resultaten op. Er is een bloedstelpende werking geconstateerd en de wonden die ermee behandeld werden, zijn goed genezen. Het onderzoek is nog niet voldoende gevorderd om bepaalde conclusies te trekken maar er is aanleiding om het onderzoek snel voort te zetten. De arts wil zijn proeven thans op grotere schaal herhalen en roept daartoe de medewerking in van imkers. Wie enig propolis verzameld heeft en het voor dit doel wil afstaan, kan het, ook in kleine hoeveelheden, zenden aan J. Kaal, Fultonstraat 80, Den Haag. De portokosten zullen worden vergoed.

RECTIFICATIE

De heer A. Driessen te Valkenswaard maakt ons er op opmerkzaam, dat op blz. 18 van het februari-groentje gesproken wordt over het invoeren van koninginnen door middel van een „glazen” moerkooitje, dat moet natuurlijk zijn een „gazen” moerkooitje.

Programma

examen praktisch imker

Regeling:

Het examen staat onder toezicht van de Rijksbijenteeltconsulenten.

Het wordt gehouden op een nader te bepalen tijd te Wageningen.

De aanmelding voor het examen moet geschieden vóór 1 april.

Het examengeld bedraagt f 10,—. Het moet worden voldaan bij de aanmelding, door overschrijving op giro 846801 van de Vereniging te Wageningen.

Na een met gunstig gevolg afgelegd examen wordt kosteloos een door de rijksbijenteeltconsulent en door voorzitter en secretaris van de examencommissie getekend diploma uitgereikt.

Bevoegdheid:

Personen die het diploma verwerven of reeds bezitten, hebben de bevoegdheid om door het Rijk gesubsidieerde cursussen in bijenteelt voor beginners te geven.

Examenprogramma:

Het examen omvat de praktijk van het houden van bijen in kasten.

Om te kunnen slagen, moet men op het examen minstens het cijfer 6 hebben behaald.

Er wordt een onderzoek ingesteld naar de praktische bekwaamheid van de kandidaat; deze moet de nodige vaardigheid bezitten om alle voorkomende werkzaamheden uit te voeren.

Hij moet bovendien kunnen verklaren, waarom een bepaalde handeling wordt verricht en waarom een bepaalde bedrijfswijze wordt toegepast. Enige kennis van de theorie is dus onontbeerlijk.

De volgende punten gelden als richtlijnen bij het examen:

1. Enige kennis van de lichaamsbouw van de honingbij.
2. De ratenbouw, de toepassing van kunstraat en voorbouw.
3. De voornaamste drachtplanten en hun bloeitijden.
4. Enkele der meest bekende Nederlandse bijenboeken.
5. De ontwikkeling van het bijenvolk in de loop van het jaar.
6. De behandeling van normale en moerloze volken.
7. De behandeling van natuurzwermen, het maken van kunstzwermen en de toepassing van zwermverhindering.
8. Het voeren van de bijen en de inwintering der volken.
9. Maatregelen tegen wasmot, muizen, enz.
10. Het roven.
11. Kennis van een van de meest gebruikte bijenkasten met bijbehorende onderdelen, b.v. van de simplexkast of de spaarkast.
12. Het reizen met de bijenvolken naar fruit, koolzaad, zomerdracht en heide.
13. Het winnen en de behandeling van honing en was.
14. De gereedschappen en hulpmiddelen.

De Wereld van de Honingbij

HOOFDSTUK 13

DE VERMEERDERING VAN HET AANTAL VOLKEN OF HET ZWERMEN

„De volken, na te hebben gebroed en hun woningen gevuld, zenden zwermen uit. Een zwerm bestaat uit dezelfde delen, als het volk, n.l. een koningin, zowel oude als jonge honingbijen en darren”.

Charles Butler (1623) : The feminine Monarchie (De vrouwenregering), 2e druk.

De volken van alle soorten honingbijen zwermen. Zwermen is de methode, waardoor de vermeerdering der volken plaats vindt, in tegenstelling tot het vermeerderen van de individuen.

Evenals het vermeerderen van het aantal individuen in een volk essentieel is voor het blijven voortbestaan van het volk, is de vermeerdering van het aantal volken essentieel voor het blijven voortbestaan van de soort, want zonder dat zou de toename van het aantal volken onmogelijk zijn, daar volken, verloren gegaan door ziekte of andere oorzaken, vervangen moeten worden. Zwermen is een onafscheidelijk kenmerk van honingbijen en het is hoogst onwaarschijnlijk, dat niet-zwermende stammen honingbijen (in de letterlijke betekenis van het woord) ooit zullen worden ontwikkeld. Tegelijkertijd moet worden beseft, dat volken van sommige rassen honingbijen (en ook volken van sommige stammen van de verschillende rassen) veel vaker zwermen, dan andere: de uitvoerbaarheid van het telen van bijenstammen, waarvan de neiging tot zwermen buitengewoon gering is, is door een aantal moderne telers overtuigend bewezen.

De wens van vele bijenhouders om volken te hebben, die zo weinig mogelijk zwermen, is slechts een recent verschijnsel in de lange geschiedenis van het bijenhouden. Weinig meer dan 50 jaren geleden werden zwermen, in ieder geval, die welke vroeg in het seizoen afkwamen, door de meeste bijenhouders als zeer gewenst beschouwd en ze speelden een belangrijke rol in hun bedrijfsmethoden. Vandaar de rijmpjes: „A swarm of bees in May, is worth a load of hay; a swarm of bees in June, is worth a silver spoon” (Een

bijenzwerm in mei is een voer hooi waard; een bijenzwerm in juni is een zilveren lepel waard). Nog tot op heden bezitten zwermende bijen de macht, de mensen te boeien, met inbegrip van ervaren bijenhouders, net zo sterk als ze dat door de eeuwen heen gedaan hebben, maar het zwermen wordt door vele bijenhouders als ongewenst beschouwd.

Ze zijn van mening, dat het afkomen van een zwerm van een volk gepaard gaat met een vermindering van de honinggoest, die anders van dat volk verkregen zou worden. Vandaar, dat vele verschillende methoden van de zgn. „zwerm-beheersing” zijn uitgewerkt, waarvan de meeste ten doel hebben, deze natuurlijke neiging van de honingbij tegen te gaan.

We weten zeer weinig over de prikkels, die de bijen noodzaken om te zwermen. Tenminste twee theorieën, de „voedersaptheorie” en de „overbevolkingstheorie” of „opeenhopingstheorie”, kunnen vele van de bekende feiten voldoende verklaren. Maar noch deze, noch andere theorieën, die tot nu toe naar voren zijn gebracht, verklaren alle feiten. Vóór de theorieën moeten we echter de feiten in ogenschouw nemen.

Het zwermen van honingbijen moet niet verward worden met de zwermgewoonten van mieren en termieten, waarvan de zwermen bestaan uit de koninklijke individuen — darren en maagdijke koninginnen. Op hun vluchten zoeken de koninklijke individuen elkaar op; die van de mieren paren onmiddellijk, die van de termieten later. Na de bruidsvlucht probeert elke koninklijk paar der termieten geheel op eigen houtje nieuwe kolonies te stichten, zeer gelijkend op de manier waarop de overwinterde, bevruchte hommelmkinginnen en de koninginnen van onze in gemeenschap levende wespen dat in het voorjaar doen.

De zwerm van de honingbij bestaat echter niet alleen uit een koningin (soms meer dan één — in welke gevallen het allemaal bijna zeker maagdijke koninginnen zullen zijn), maar ook uit een groot aantal werkbij en zeer vaak ook enkele darren. De koningin kan al of niet bevrucht zijn. Wanneer een zwerm een bevruchte moeder bevat, zal ze steeds een nieuwe woning voor zichzelf zoeken, terwijl

als ze één of meer maagdijke koninginnen bevat, ze óf een nieuw onderdak voor zichzelf zoekt, óf terugkeert naar dat, wat ze juist verlaten heeft. In het laatste geval hebben de werksters en darren gewoonlijk een maagdijke koningin (of koninginnen) op haar bruidsvlucht begeleid en dit type zwerm is bekend als „bruidswerm.”

Een ander type zwerm van de honingbij wordt soms waargenomen, het type, dat in Europa bekend staat als de „hongerzwerm” en die afkomt, wanneer een volk honger lijdt. In zulke gevallen hebben de volken óf geen ongedekseld broef óf slechts zeer weinig. Zoals Charles Butler vroeg in de 17e eeuw waarnam, zullen de bijen dikwijls larven en poppen, speciaal die van darren, uit de cellen trekken, wanneer er weinig voedsel in de woning is. Afgezien misschien van 'n paar dozijn achterblijfters, verlaten alle bijen gezamenlijk de kast en zoeken hun fortuin elders. Dit soort zwermen komt zeer vaak voor bij de Oosterse honingbijen (*Apis indica*), de reuzenhoningbijen (*A. dorsata*), en de kleine honingbijen (*A. florea*), maar zeer veel zeldzamer bij de Westerse honingbijen (*A. mellifera*). Dit type van zwermen van de Oosterse rassen is ook bekend als „verhuizing” of misschien nauwkeuriger als „er vandoor aan” (vluchten). Ribbands en anderen hebben verondersteld, dat het soort zwermen van de Westerse honingbij (*A. mellifera*), dat het vermeerderen van het volk ten gevolge heeft, afgeleid is van dit „vluchtende” type (dus tenslotte van de hongerzwermen. Vert.). Dit is echter onwaarschijnlijk, daar, wanneer een volk er van door gaat, alle bijen hun oude woning verlaten en het vermeerderen van 't aantal volken niet plaats heeft. Er vandoor gaan schijnt slechts één doel te hebben, dat van het verplaatsen van het hele volk uit een ongunstige streek, om het een kans te geven een betere te vinden.

Kolonies van *Apis dorsata* verlaten hun nesten niet alleen, wanneer ze op het punt staan van honger om te komen, maar ook wanneer hun nesten worden overvallen door wasmotten, mieren of andere vijanden of soms zelfs als ze gestoord worden door mensen, zoals de bijenhouders in India en Ceylon maar al te goed weten. Maar het vermeerderen van het volk gebeurt bij *Apis*

indica, A. florea en A. dorsata door precies hetzelfde type „vermeerderingszwermen” zoals dit gebeurt in het geval van A. mellifera: een bevruchte of onbevruchte koningin verlaat het ouderlijk nest tezamen met een gedeelte van de werkbijen en probeert een volkomen nieuwe staat in een nieuwe woning te stichten, het oorspronkelijke, ouderlijke volk verlatende om ter plaatse voort te leven.

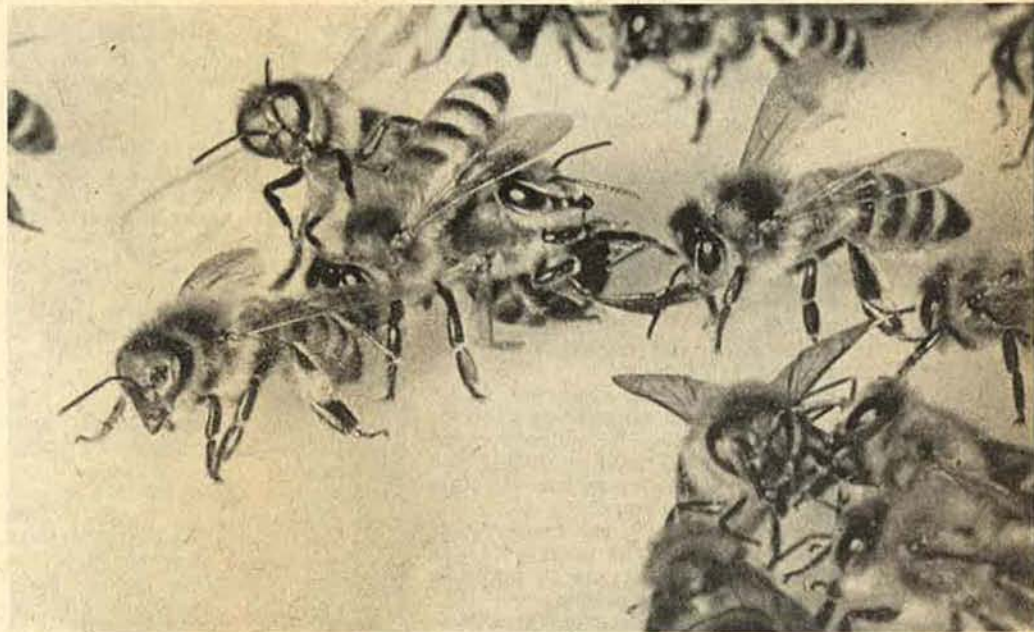
Het lijkt veel waarschijnlijker, dat het type van zwermen, dat het vermeederen van het volk tot resultaat heeft, ontstaan is uit de zg. „bruidszwerm” dan uit de „vluchtende zwerm”.

Bruidszwermen komen vaak voor bij Apis indica (en vermoedelijk bij A. florea en A. dorsata), maar veel minder dikwijls bij A. mellifera. Wanneer de zwerm afkomstig is van een zeer klein volkje 1) bestaat zij soms uit letterlijk alle bijen daarvan; maar die van grote volken wordt vaak slechts alleen gevormd door een deel van de volwassen bevolking en is daarom meer te vergelijken met dat type zwerm, dat het vermeederen van het volk ten doel heeft. Hoewel bruidszwermen dikwijls naar de kasten, die ze juist hebben verlaten, terugkeren, doen sommige dat niet en stichten op hun eigen houtje nieuwe staten. Dit is speciaal het geval met de zwermen van grotere volken en ze komen in samenstelling overeen met de „nazwerm” of „endeling.” Een nazwerm verlaat de kast met een onbevruchte koningin, nadat de „voorzwerm” met de oude moer is vertrokken en ze sticht zelf een nieuw tehuis. De nazwerm volgt vaak hetzelfde gedrag in haar pogingen zelf een nieuwe staat te stichten. Bruidszwermen eindigen soms in vermeerdering van 't aantal volken, hetgeen bij „vluchtende zwermen nooit gebeurt.

Wanneer de zgn. „zwermdrift” van een volk honingbijen opgewekt is, gaan de werkbijen aan het werk om een aantal speciale cellen, de moerdoppen, te bouwen. Deze zijn aanvankelijk klein en lijken in vorm ongeveer op kleine, omgekeerde vingerhoeden met de openingen naar beneden gericht en deze worden dikwijls aan de zijkanten of onderranden van de raten bevestigd. Een bepaald aantal van deze „moerdopnapjes” zijn in de zomer bijna in elke kast aanwezig, maar als een volk aanstalten maakt om te zwermen, wordt hun aantal vergroot. De moer legt in sommige van deze napjes eitjes, misschien in een

dozijn of meer. Sommige waarnemers beweren, dat de bijen haar daartoe noodzaken, maar het lijkt waarschijnlijker, dat ze het volkomen automatisch doet en zonder enige aanmaning, eenvoudig, omdat de cellen schoon zijn en gelegen in de broedzone. De bijen voeren de

tevoorschijnkomende larve zeer kwistig met voedersap, afgescheiden door hun voedersap- en speekselklieren; en de celwanden worden vlug vergroot om de snel groeiende larven en hun gewoonlijk zeer overvloedige voedselvoorraden te herbergen. (Wordt vervolgd)

Boven: De indringster heeft nu een volkomen passieve houding aangenomen, „ze houdt zich dood”, zou men kunnen zeggen. Maar ze is niet gestoken en de wachtbijen slepen haar van de vliegplank af.

★

Onder: Als een indringster aan de aandacht van de wachtbijen buiten ontsnapt, wordt ze op de raten op dezelfde manier behandeld als indringsters op de vliegplank. Op de foto zien we een indringster zich op een broedraat gedwee door drie wachtbijen laten onderzoeken.

1) Zo'n bruidszwerm wordt soms door een bijenhouder veroorzaakt, wanneer hij probeert een moer uit een groot volk te laten bevruchten. Sommige grote volken verliezen niet alleen een groot aantal van hun bijen, met zulke bruidszwermen, maar ze zijn vaak overgeleverd aan hopeloze moereloosheid.

uit de Jaagkiepers

KONINKLIJK VOEDSEL

Preparaten met K.V. beginnen thans ook in ons land in de handel te komen. Natuurlijk wordt daarvoor de nodige reclame gemaakt. Zo ontving ik een folder van een honinghandel met de titel:

Royal Jelly. Het frappante van een Koninklijk Produkt.

Het preparaat is bij apothekers te bekomen en bij de winkels van genoemde firma, welke de alleenverkoop heeft voor Nederland en België van „ROYAL JELLY” waarvan vaststaat dat dit zeer betrouwbaar is.

Een normale kuur, bestaande uit 15 capsules, kost U 58 gulden. In een Utrechtse apotheek zag ik ook Apiserum rijkelijk uitgesteld.

Voor dit middel wordt in Varia-Voorlichting (een reclame-blaadje uitgegeven voor drogisten) door de importeur reclame gemaakt en wel door zeer handig gebruik te maken van 't door de lijfarts van de Paus, Professor Dr. Galeazzi—Lisi, aan dit middel toegeschreven wonderbaarlijk herstel van Paus Pius XII: „Bestaat er geen enkele twijfel over, dat het middel dat Prof. Galeazzi-Lisi de Paus toediende, heeft geleid tot de verbazingwekkende herleving van een oud man, waarvan het opgebruikte, overwerkte organisme aan het uiterste leek te zijn gekomen van het menselijk uithoudingsvermogen.”

Reeds in 1955 gaf de prof. op het Internationale Congres de Biogénétique te Rome onder strikte geheimhouding hiervan kennis en in 1956 tijdens een conferentie op het Instituut Catholique te Parijs.

Galeazzi betrok zijn Apiserum van de Franse uitvinder, de bioloog Boyer de Belvefer te Courbevoie.

Is Apiserum een geneesmiddel? Neen, zegt de uitvinder, juist omdat ondanks alle onderzoeken de Koninklijke Gelei nog nooit geheel is geanalyseerd en men ook nog nooit een chemische nabootsing heeft kunnen vervaardigen, mag Apiserum niet als geneesmiddel worden beschouwd. (Jekavé denkt dat de wet op geneesmiddelen dit in Frankrijk ook niet zou toelaten).

Laten we het liever, zegt de importeur, een elixer noemen, een drank, in staat de jeugd te bewaren en te verlengen. De Belvefer raadt een kuur aan van 24 dagen, waartoe 24 ampullen, welke u f 49.50 kosten, nodig zijn.

Het K.V. heeft wel de aandacht van de wetenschap, maar er is nog niets bewezen. Ook uit Griekenland en Mexico komen verhalen van wonderbaarlijke genezingen.

Tijdens het congres te Wenen vertelde een Duitse onderzoeker mij, dat hij een onbekende stof in het K.V. had gevonden, maar dat het onderzoek nog lang niet klaar was.

In Duitsland wordt heel weinig over dit onderwerp geschreven. In de Rheinische Bienenzeitung 1956-10 wijdt Dr. Hans Walter Schmidt te Erlangen er een artikel aan. Opmerkelijk is dat hij niet het Duitse Konigin Futtersaft (K.F.) maar het Franse Gelée Royale gebruikt welke stof hij later alleen Apiserum noemt. Hij besluit:

Als de natuur tekort schiet met stuifmeel, dan hebben we in gist (Höselhefe) een volwaardig vervangmiddel, dat bijna geheel naar kwaliteit en kwantiteit de stoffen bevat, welke voor bereiding van de voeding van de koningin en zo voor Apiserum nodig is. Daarom heeft de hedendaagse imker nog een nieuwe taak: het leveren van zoveel mogelijk K.V., dat wel het meest waardevolle is, dat de bijenteelt kan bieden. Over de waarde, eigenschappen en de werking van Apiserum in volle omgang zal de toekomst ons wel leren.

(Volgens de Duitse Dr. Gontarski hebben stuifmeel en gist dezelfde biologische waarde).

In hetzelfde blad wordt in de rubriek Um- und Ausschau een commentaar van Dr. Klink overgenomen. Deze zegt dat vele genomen proeven aantonen, dat K.V. nog geen ziekte genezen heeft. Men kan dus zeggen, dat de vraag naar de genees- en voedingswaarde van K.V. nog niet opgelost is. In de Deutsche Bienenwirtschaft 1956-7 schrijft deze Dr. Klink een artikel: Hoe K.V. te winnen, en hij begint dit als volgt:

K.V. in grote hoeveelheden in het bijenvolk te laten maken heeft eerst dan zin als voor de afzet gezorgd is. Dat is in Duitsland nog niet het geval. Een uitvoer naar Frankrijk, waar in grotere hoeveelheid K.V. verwerkt en verkocht wordt, komt voor ons niet in aanmerking, daar de Franse imkers zich tegen elke invoer verzetten, daar zij zelf de laatste jaren met een zware afzet-moeilijkheid te kampen hebben. Het aanbod is daar veel groter dan de vraag. In mei 1953 bracht één gram 5.000 francs (50 gulden) op en in 1954-1955 slechts 1.000 francs.

Stuifmeel als schoonheidsmiddel

Maar nog een ander produkt uit onze bijenkast schijnt waardevoller te wor-

den en wel het stuifmeel. Uit Frankrijk kregen we een advertentie uit de Figaro de Paris, het blad van de Haute Société toegezonden. Het is een advertentie van het bekende Franse Parfumeriehuis Orlane. Dit schrijft: stuifmeel, voedend element, thans gebruikt in schoonheidsmiddelen.

Stuifmeel is samengesteld uit talrijke vitaminesoorten behorende tot de hydrosoluble groep en uit een zure stof, welke de groei bevordert. Orlane heeft langdurige proeven genomen, welke uiteindelijk de Symphonie Orlane van Orchideeën-stuifmeel heeft gebracht. Deze middelen geven aan de huid; voedende elementen, groeistoffen en zij zouden het gelaat vernieuwen en verjongen.

Prijzen worden niet genoemd, maar Jekavé denkt dat deze wel zeer hoog zullen zijn, het stuifmeel van orchideeën zal wel van invloed zijn.

Honingmede en honingkoek.

Zoals reeds bij het verslag over het Congres te Wenen is vermeld hadden de Weense imkers een grote tentoonstelling samengesteld, waar veel origineels van de imkerij in Oostenrijk te zien was. Bijgaande afbeelding van een paar oude „Klotzbeuten” geven daarvan een aardig beeld. De laatste foto is van een „Metstube” (is meekamer). Hier stonden antieke meubelen en drinkbekers en er lagen „Lebkuchen” (is kruidkoeken) op tafel. Over zo'n „Metstube” vinden we in de Oostenrijkse Bienenvater 1956-3 de volgende beschrijving. In juni 1433 werd in Rome door de Roomse Keizer Siegmund een man, Haller genaamd, afkomstig uit Steyr, tot ridder geslagen. Deze Haller was de zoon Bechthold Haller, die volgens zijn uithangbord Wachszieher en Lebzeller d.w.z. kaarsenmaker en koekebakker was, terwijl ook mede gemaakt werd. De zaak bestaat nog en wel steeds in hetzelfde huis, hoewel er geen Lebkuecher meer gebakken worden. In de plaats hiervan staat thans de kunststraatpers. In het gebouw vinden we nog in de oorspronkelijke staat de Metstube. Hier kwamen in de oude tijd de Steyerse burgers des zondags na kerktijd hun bord (?) zoete mede genieten, hetwelk met een knappend broodje uitgelepeeld werd. Deze kamer is thans een waar familiemuseum. Men vindt er de gildedegen met het jaartal 1414 en een wasvorm met 1476 en het monogram F.H.

Naast de kaarsentrokken, waarmee de kaarsen gemaakt werden, staat een antiek zadel. De Hallers waren aanzienlijke lieden en de genoemde

Met grote liefde en toewijding versierden de imkers uit vroeger eeuwen de stukken holle boomstam, waarin zij hun bijen hielden.

werklieden naar Haller voor een „knastert” (uit honingraten geperst water) op hun wonden. Oude lieden kwamen om vers deeg voor Lebkuecher,” hetwelk bestond uit rogge-meel en honing en legden dit op hun door jicht geplaagde ledematen.

Zal de bijenteelt kunnen meekomen ?

Dat vraagt de redactie van het American Beejournal 1956-11.

Het Wall Street journal heeft in zijn Commodity Letter beweerd dat binnen enige tientallen jaren een overvloed aan voedsel zou kunnen veranderen in een schaarste daaraan. Om de grotere en welvarender bevolking van 1975 te kunnen voeden zullen de levende have en de produkten hiervoor met 33 procent moeten toenemen en de oogsten met 22 procent. Daar de landerijen niet veel uitgebreid kunnen worden zal de wetenschap grotere oogsten per acre moeten behalen en de capaciteit van boerderijen vergroten.

Er wordt niet gesproken van honing en bijen, maar deze zullen ook niet kunnen achterblijven. Gemeld wordt dat de consumenten 40 procent meer groenten en 35 procent meer fruit zullen vragen en zo zal de bestuiving van fruitbomen en andere gewassen en de voeding van 33 procent meer vee de toekomst van de bijenteelt verzekeren.

Maar zal de bijenteelt gelijke tred kunnen houden met de eisen van de grotere, welvarender bevolking ?

Het antwoord is beslist: Neen. Sinds de piek in de oorlogsjaren is het aan-

Berchtold moest in 1419 drie gulden boete betalen omdat het zadelleed van genoemd zadel te lang was, hetgeen alleen aan ridders was toegestaan. En een andere Haller moest 10 gulden betalen omdat hij te veel gasten bij de bruiloft van zijn zuster had uitgenodigd. Dat past een burger niet.

In een lade van een kast ligt het „Übernahmstueckel” een bundel oude waskaarsen en een stuk oud perkament uit de 16e eeuw.

Als de zaak van vader op zoon overging, kreeg de opvolger deze kaarsen als symbool en hij plaatste zijn naam en datum op het perkament. De eerste naam is van Simon Haller 4-1-1558, maar het perkament is ouder, het bovenste stuk is afgescheurd en verdwenen.

Vroeger werden de bijenkorven met wagenladingen uit Hongarije aangevoerd, de was voor de kaarsen en de honing voor de mede en koek. Reeds werd aan een mengsel van was, honing en stuifmeel geneeskraft toegeschreven en bij ongevallen in de wapenfabriek kwamen de

Een oude honingmedekamer. Behalve de antieke mede-bekers die we op de tafel zien, lagen er gewoonlijk ook nog honingkruidkoeken.

Tot 18 jaar
halve contributie.

tal volken met 600.000 verminderd en wordt thans geschat op 5.315.000 en de honingopbrengst, welke aan schommelingen onderhevig is, is gedaald tot minder dan 225 miljoen pound (100.000.000 kg.) en was in 1956 213.719.000 pound.

Terwijl andere takken van landbouw grote vorderingen hebben gemaakt met machines en methodes, vergrote opbrengst per acre, en in het marktwezen, kan bij de bijenteelt slechts een geringe vooruitgang worden waargenomen.

Als honing en bijenteelt hun plaats in het economisch leven willen behouden, dan zullen we anders moeten werken.

De redactie van genoemd blad wekt de bijenhouders op het werk van het American Honey Institute, de American Beekeeping Federatie en de Honey Council of America te steunen en een werkzaam lid van de plaatselijke bijenhouders-verenigingen te worden en ook zelf honing te gebruiken.

Bijenvolk in konijnenhol.

Mr. Jamieson een boer in Carterton (Australië) zag een konijn in een hol verdwijnen, hij wilde het bestje vangen, liep naar het hol, ging op zijn buik liggen en stak zijn hand in het gat. Maar, och arme, het was het verkeerde gat: Mr. Jamieson stak zijn hand in een ondergronds bijenvolk.

Hij moest zich onder dokters behandeling stellen (New-Zealand Beekeeping 1956-5).

Honingreclame.

In een radioprogramma voor kinderen werd een lied gezongen over bruin brood en honing, en de omroeper maakte een goede propaganda voor honing door bij de inleidnig te zeggen: „Heb je ooit bruin brood en honing gegeten? Ik wel, het is heerlijk, probeer het ook eens.” „Scottish Beekeeper 1956-12. (Misschien een tip om de omroeper van de Ontbijtclub iets dergelijks te laten zeggen).

JÉKAVÉ

Koninginnen telen

Zonder moeite

We willen zo vroeg mogelijk jonge koninginnen tot onze beschikking hebben. In de eerste plaats om ze reeds in onze hoofdvolkten te kunnen gebruiken na het afnemen van de vegers. Maar we telen ze óók vroeg omdat we ze zo vroeg mogelijk willen laten bevruchten, vóórdat er darren van andere volken vliegen.

Het probleem van deze maand is dus: hoe krijg ik het volk, waarvan ik wil natelen, zo gauw mogelijk zwermrijp. Wel daarvoor staan ons vele middelen ten dienste. Het beste is misschien wel om u te vertellen hoe ik het zelf doe.

Als ik mijn teeltvolk in het begin van deze maand op een mooie dag voor het eerst even nakijk, krab ik meteen wat voer naast en boven het broednest open. Ik maak geen jacht op de moer, broed in alle stadia zegt me dat de koningin aanwezig en aan de leg is. Er moet voldoende voer aanwezig zijn voor de snelle ontwikkeling van het volk. Maar ook als dat er is, plaats ik meteen een voerapparaat op het volk, waarmee ik kleine hoeveelheden tegelijk kan voeren. Een jampotje met 25 gaatjes in de deksel is al voldoende.

De zesramer, die naast mijn teeltvolk staat, behandel ik op dezelfde wijze. Beide volken krijgen twee of driemaal per week een potje lauwwarm suikerwater 1 op 1, en alleen 's avonds. (Als u, net als ik, vorig jaar heidehoning hebt gewonnen, geeft u stamphoning, aangelengd met water). Zegt de Bilt dat het de volgende dag steenkoud zal zijn, dan voer ik niet. Belooft het de volgende dag een vliegtag te worden, dan krijgen ze een potje voer.

Dan komt de tijd waarop ik de beide volken verenig. Ik heb er geen vaste datum voor. Het hangt helemaal van de natuur af. Ik doe het soms al als de wilgen bloeien. Maar soms ook pas als de kruisbessen beginnen te bloeien. Dat verenigen is heel eenvoudig. Ik verwijder de koningin uit de zesramer. Dan zet ik mijn teeltvolk opzij en op de lege plaats zet ik een lege, schone kast. De broednesten, met bijen en al, van de beide volken komen in het midden van die lege kast. Als er nog ruimte is, komen aan de kanten ramen met veel voedsel. De bijen van de raten, die ik niet in de bak kwijt kan, schud ik er bij en ik berg de overgebleven raten bijenvrij op. Meteen zet ik het voerapparaat weer op zijn plaats en 's avonds voer ik het verenigde volk lekker. Met dat voeren ga ik door, zo om de andere dag.

En nu iets heel belangrijks.

Als het lekker zacht weer is en ik zie dat het volk wil bouwen, geef ik het een leeg raam met een stukje voorbouw midden in het broednest, in de hoop dat het dit vol darrenwerk zal bouwen. Nu vooral het voeren geen dag overslaan, want bijen bouwen alleen maar als er voedsel binnenkomt. Als na een week blijkt, dat het volk geen darrenraat, maar werksteraat gebouwd heeft, krijgt het wéér een raam met voorbouw. Vergeet niet de datum te noteren waarop ongeveer de eerste darreneitjes zijn gelegd. Daarvoor behoeft u niet elke dag de raten na te kijken: u kunt immers op een mooie dag de ouderdom van het darrenbroed wel vrij nauwkeurig schatten. Op deze wijze beweeg ik mijn teeltvolk er toe, veel eerder en veel meer darren voort te brengen dan de andere volken. Kijk ik de andere volken na, dan verzuim ik niet hun verzegeld darrenbroed te koppen. Als ik nu tijdig voor het telen van de jonge koninginnen zorg, heb ik een beste kans dat die jonge koninginnen met de darren van het teeltvolk paren. De kans is dan het grootst dat de jonge koninginnen, die ik teel, zowel van vaders- als van moederszijde de gunstige eigenschappen erven, die mijn teeltvolk heeft. Die kans wordt jaar op jaar groter als ik van de geteelde koninginnen steeds weer de beste uitzoek om voor de teelt van het volgende jaar te gebruiken. En: ze ook weer met eigen darren laat paren. Zo krijg ik langzamerhand een koningin, die „zuiver” is voor de gewenste eigenschappen. Natuurlijk gaat het veel vlugger als ik van een goede teler een teeltkoningin betrek, die al „zuiver” is. Maar doe het dit jaar maar gerust met uw eigen beste koningin, dit jaar gaat het er hoofdzakelijk om de „techniek” van de teelt te leren. Als u straks over de resultaten tevreden bent, en dus de „techniek” onder de knie hebt, kunt u wel eens over de aanschaffing van een „zuivere” koningin denken. Maar misschien doet u dat wel helemaal niet, want u zult dan ook wel begrijpen dat het zelf telen van een „zuivere lijn” een enorm grote bekoring heeft. Mogelijk gaan we daar later iets meer over vertellen.

Zodra nu mijn teeltvolk de hele broedkamer goed bezet, plaats ik er een broedbak met 10 uitgebouwde raten onder. In het midden van die bak echter hang ik een raampje met broed uit een ander volk. Aan de voedselvoorraad worden nu hoge eisen gesteld. Heb ik van het verenigen van de volken raten met voedsel overgehouden, dan plaats ik die aan de zijkanten van de onderste broedbak van het teeltvolk. Bovendien ga ik nu zo mogelijk elke avond mijn teeltvolk voeren met dikkere suikerstroop, want het heeft veel nodig. En: u weet dat we straks ons teeltvolk gaan verdelen over de bevruchtungskastjes. Elk bevruchtungskastje moet dan in zijn drie raten minstens twee pond voedsel meekrijgen. Het gemakkelijkste is, dat dat voedsel dan al in de raten van het te verdelen teeltvolk zit. Tot de volgende maand en... vergeet het voeren niet!

honing

(Vervolg)

Voordat we overgaan tot het bespreken van de chemische (scheikundige) samenstelling van honig, moeten we eerst een tweetal fysische (natuurkundige) eigenschappen behandelen.

De eerste te bespreken fysische eigenschap is die, welke we **alleen bij heidehoning** aantreffen en welke met een wetenschappelijk woord als **thixotropie**¹⁾ wordt aangeduid.

Terwijl de bijenhouders in staat zijn, om in zogenaamde honigslingers, na ontzegeling, d.i. verwijdering van de wasdekseltjes der honigraten, de honig met behulp van de centrifugale kracht uit de raten te verwijderen, is het in imkerskringen een bekend feit, dat deze werkmethode niet zonder meer kan worden toegepast om heidehoning, d.i. honig, door de bijen verzameld op *Calluna vulgaris* (struikheide), te winnen. Zonder te weten, waarop dit verschijnsel berust, heeft de praktijk de bijenhouders geleerd, dat **indien de heidehoning in de ontzegelde raten eerst flink in beweging wordt gebracht, d.w.z., wanneer de honig in elke cel eerst sterk wordt geroerd**, daarna de heidehoning, evenals alle andere honigsoorten, centrifugaal uit de raten kan worden verwijderd.

Aan de andere kant verhoogt dezelfde eigenschap van heideraathonig, n.l. het niet uit de cellen willen vloeien, in niet geringe mate de bruikbaarheid van heideraathonig als tafelhonig; heideraathonig heeft n.l. de eigenschap om, mits met een behoorlijk scherp mes te zijn aangesneden, heel weinig uit de aangesneden cellen te lekken, **doch daarin** (althans geruime tijd) **als een min of meer gelatineuze massa te blijven „staan”**.

Ditzelfde gelatineuze voorkomen van heidehoning kan ook worden opgemerkt bij het centrifugeren van zomerhoning, waarbij door de bijen ook nog een gering percentage heidehoning is verzameld; door de eigenschap der bijen om niet cel voor cel te vullen, doch bij goede dracht de honig dag na dag laagsgewijze over een groot deel van een honigraat te verdelen, waarbij dan het middenste gedeelte van de raat dikwijls enige voor-sprong heeft, kan het, bij het ophouden van de zomerdracht en het tezelfdertijd invallen van enige dracht op de struikheide, voorkomen, dat boven in de reeds grotendeels met zomerhoning gevulde cellen nog enige honig, afkomstig van de struikheide, wordt gedeponereerd. Wanneer deze honig wordt geslingerd, hetgeen bij een gering percentage heidehoning zonder verdere bewerking zeer wel mogelijk is, dan worden **gelatineuze propjes heidehoning** mee tegen de wand van de centrifuge geslingerd en zijn deze gelatineuze propjes in de overigens normaal vloeibare honig als zodanig herkenbaar en kenmerkend voor de aanwezigheid van een gering percentage heidehoning.

Een minder door de imker en door de consument gewenste eigenschap van gecentrifugeerde heidehoning is, dat de steeds in slingerhoning voorkomende luchtbellens daarin niet snel en soms niet geheel door opstijging verdwijnen. In elke normale vloeistof zouden alle luchtbellens, ook de allerkleinste, zij het dan soms ook zeer langzaam, naar boven stijgen en verdwijnen (desnoods na verwijdering van een blijvende schuimlaag); in de gelatineus wordende heidehoning verdwijnen de kleinste luchtbellens meestal niet geheel en al. De zaak is n.l. dat **vrij spoedig na het centrifugeren van de heidehoning deze weer een gelatine-achtig karakter krijgt om ten slotte geheel op een gelatineuze, niet vloeibare stof te gaan gelijken**.

Het is u waarschijnlijk bekend, dat men 'n pudding van gelatine geheel vloeibaar kan krijgen door ze te **verwarmen**; doet men daarna die vloeistof weer in de

puddingvorm en plaatst die in de kelder, om ze te laten **afkoelen**, dan krijgt men de gelatineuze, niet vloeibare pudding weer terug; hier hebben we dus te doen met een overgang van gelatine in vloeistof en omgekeerd, **door verandering van de temperatuur**.

Met heide-slingerhoning is het echter anders gesteld; en nu zou ik de imkers, die heide-slingerhoning winnen, willen aanraden om, zodra ze deze herfst die honig hebben gewonnen, de volgende proef te nemen. Laat een flacon nog niet gekristalliseerde heidehoning een week lang rustig staan; open daarna de flacon voorzichtig (zonder schudden of stoten) en leg hem geopend op zijn kant; u zult zien (wat u trouwens bekend zal zijn) **dat de heidehoning niet uit de flacon vloeit**. U kunt de flacon rustig een hele tijd, soms wel een uur of langer, op zij laten liggen, zonder dat de honig er uit vloeit. U kunt dit echter zonder „ongelukken” niet doen met de dikst vloeibare zomerhoning of bijv. met keuken- of huishoudstroop.

Zet nu de pot met heidehoning recht op en **roer daarin flink** met de steel van een vork of lepel; wacht daarna enkele minuten, totdat de honig weer geheel tot rust is gekomen en probeer nu eens weer diezelfde flacon heidehoning geopend op zijn kant te leggen! Binnen enkele minuten loopt, tenzij u tijdig ingrijpt, de gehele inhoud van de flacon heide-slingerhoning leeg op de tafel. Maar goed, u grijpt tijdig in en zet de flacon weer recht op; laat u hem nu eens 2 keer 24 uur zo staan en legt u hem dan weer voorzichtig op zijn kant (zonder er van te voren in te roeren). U zult zien dat u nu wel weer de flacon op zijn kant kunt houden, zonder dat de honig eruit loopt. Roert u er nu echter weer in, dan vloeit daarna de honig wel uit. Laat u hem 2 dagen rustig staan, dan vloeit deze niet meer uit en die manipulatie kunt u herhalen, zo dikwijls u wilt.

Zonder de heide-slingerhoning te verwarmen (zoals bij 't vloeibaar maken van de gelatinepudding geschiedde) **kunt u deze, en wel door er alleen in te roeren, van de gelatineuze toestand overbrengen in de vloeibare toestand. Deze vloeibare toestand gaat dan langzaam, door rust, uit zich zelf weer over in de gelatineuze toestand, enz. enz.**

Dit natuurkundig verschijnsel nu, n.l. het door een mechanische ingreep (schudden, roeren, stoten) **veranderen van de gelatineuze toestand in de vloeibare toestand, welke vloeibare toestand langzaam weer overgaat in de gelatineuze toestand, noemt men thixotropie.**²⁾

Het was nu van belang te weten, hoe snel bij heide-slingerhoning de vloeibare toestand verandert in de gelatineuze toestand en **of de temperatuur, waarbij de honig wordt bewaard, op deze z.g.n. stollingsnelheid van invloed is**.

Te dien einde werd heide-slingerhoning (na flink te zijn geroerd) gegoten in glazen buizen met een diameter van 17 mm; de met de te onderzoeken honig 6 cm hoog gevulde buizen werden na bepaalde tijden (5, 10, 15, 20, 25, 30, 35 en 40 uur) scheef gerlaatst en wel onder 'n hoek van 45° met de horizon. Gemeten werd vervolgens de tijd, nodig voor het uitzakken (uitvloeien) van de honig over een afstand, gelijk aan de diameter van de buis, dus van 17 mm.

Figuur I geeft een overzicht van de resultaten. Voor degenen onder de imkers, die niet gewend zijn dergelijke grafische voorstellingen af te lezen, volgt hier een nadere uiteenzetting. Op de horizontale lijn zijn aangegeven de tijden, gedurende welke de honig werd bewaard (5, 10 enz. tot en met 50 uur). Op de verticale lijn is afgezet de tijd in minuten, nodig voor

het uitzakken of uitvloeien van de honig over een lengte van 17 mm.

Willen we nu bijv. nagaan hoe de honig zich gedraagt na 25 uur: we richten dan bij het cijfer 25 op de horizontale lijn een loodlijn op (zie de getrokken stippellijn). Deze snijdt de curve bij welks uiteinde 15° C. staat op een zeker punt S. Van dat snijpunt S. wordt nu een horizontale stippellijn naar links getrokken. Deze snijdt de lijn, welke de tijd in minuten, nodig voor de uitvloeijing, aangeeft, bij het cijfer 7. Dit betekent, dat na een bewaring van 25 uur bij 15° C. de honig 7 min. nodig had om over de bedoelde lengte van 17 mm uit te zakken. Op dezelfde wijze vindt men, dat de honig na een bewaring van 25 uur bij 22° C. 11 minuten nodig had voor de uitzakking van 17 mm; na een bewaring van 25 uur bij 6° C. 21 minuten; na een bewaring van 25 uur bij 37° zowel als bij 45° ongeveer 48 minuten. 3)

De uiteindelijke resultaten zijn dus, dat weliswaar van 6° C. af tot 15° C. de stollingssnelheid eerst afneemt (hoe kort of lang men de honig ook bewaart) doch dat van 15° af tot 45° C. de stollingssnelheid toeneemt. Dus het omgekeerde van wat men misschien zou verwachten.

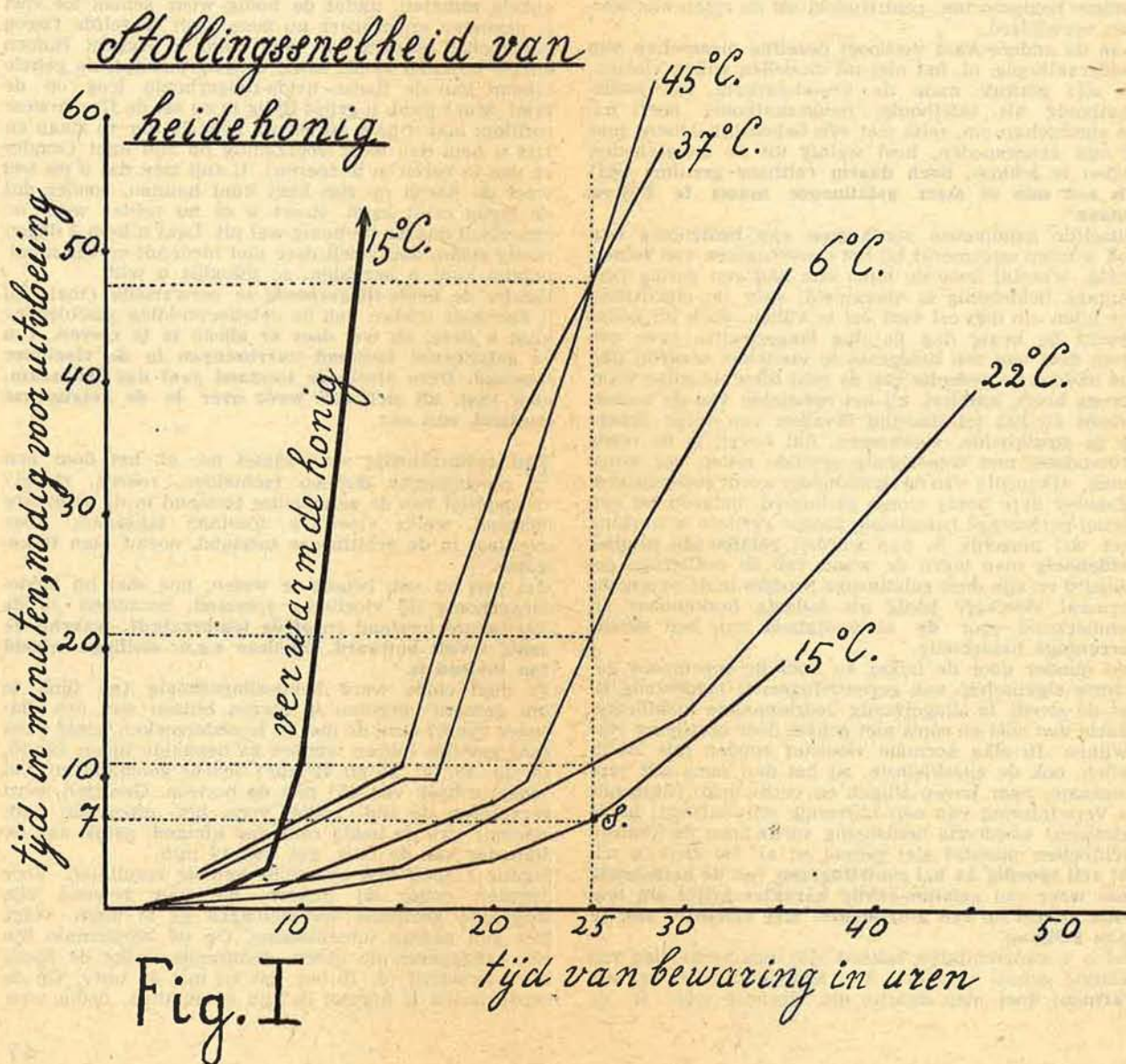
Om de heide-slingerhonig in een flacon vlug zijn thixotrope karakter te laten aannemen, d.w.z. vlug te laten gelatineren, plaatse men de flacon niet zo koud, doch zo warm mogelijk, bijv. bij een temperatuur van 37° C.. De honig gelatineert dan veel beter en vlugger, dan dat men hem bij 15° C. zou bewaren.

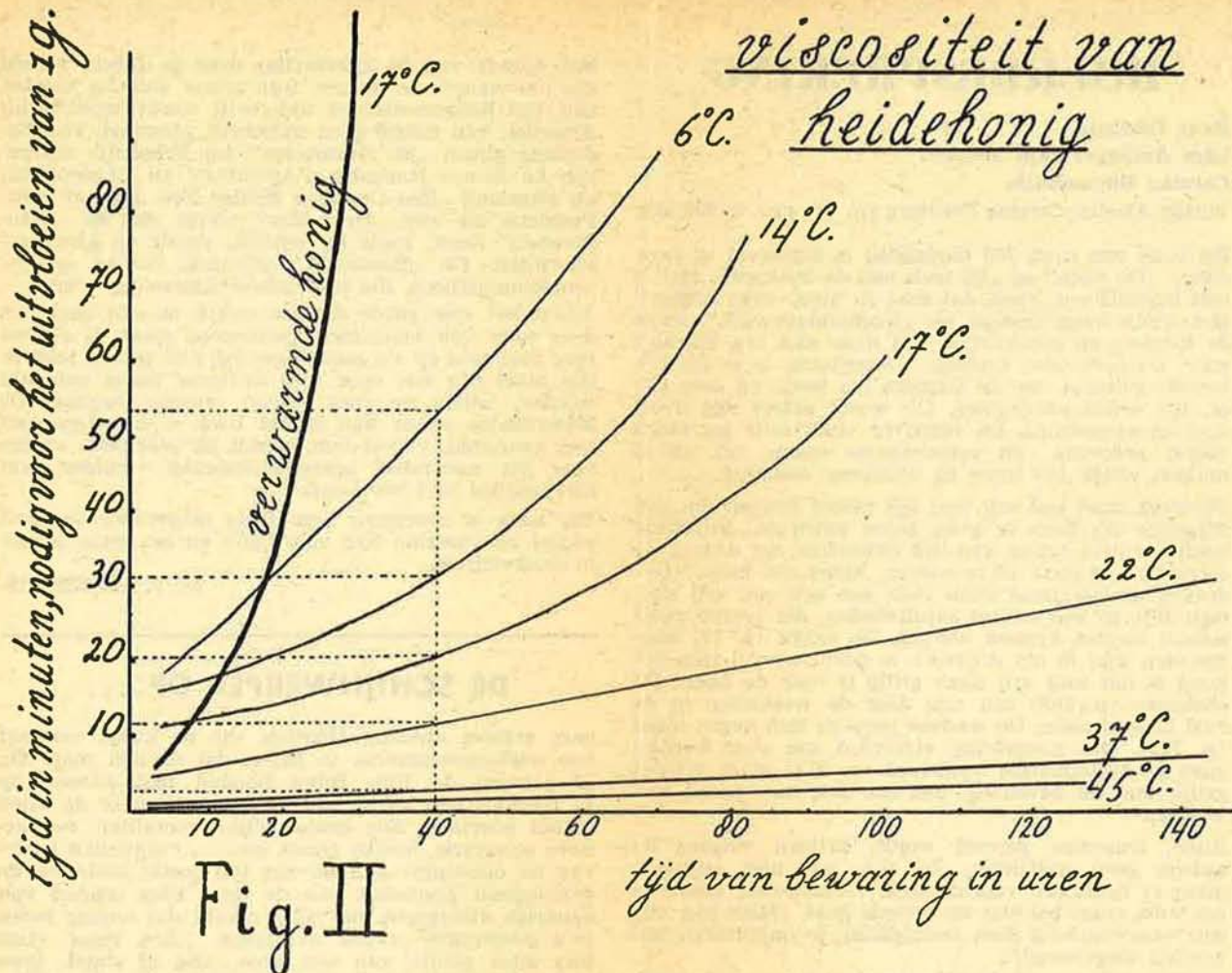
Om het kristalliseren te vertragen wordt honig dikwijls verwarmd. Hoe gedraagt zich nu na dit „voorverwarmen” de heide-slingerhonig, wat betreft zijn thixotrope karakter, m.a.w. hoe is van die voorverwarmde honig de stollingssnelheid?

Teneinde dit na te gaan **verwarmden wij heide-slingerhonig gedurende 50 minuten bij 60° C.**, bewaarden ze daarna bij 15° C. en bepaalden de tijd in minuten, benodigd voor de meervermelde uitvloeijing over een lengte van 17 mm na 5, 10, 15, 20 en 25 uur. Op figuur I geeft de meest linkse (zwaar getrokken) lijn het gedrag van deze verwarmde en daarna tot 15° C. afgekoelde honig aan. Hieruit blijkt dat het voorverwarmen de thixotrope eigenschap op enorme wijze bevordert. Reeds na een bewaring van 10 uur bij 15° C. is de tijd, nodig vóór de bekende uitzakking bij de voorverwarmde honig 11 minuten, bij de niet-voorverwarmde korter dan 1 minuut. Na een bewaring van 25 uur was de tijd, benodigd voor de uitvloeijing (over 17 mm) bij de voorverwarmde honig meer dan 4 uur! Bij dezelfde, niet voorverwarmde honig slechts 7 minuten.

Men moet bij deze proeven met heide-slingerhonig de stollingssnelheid, d.i. de snelheid waarbij (bij verschillende temperaturen) een bepaalde graad van thixotropie wordt bereikt, niet vereenzelvigen met wat men met een wetenschappelijke term aanduidt als de viscositeit d.i. de grotere of kleinere taai-vloeibaarheid.

Neemt u bijv. eens gewone zomer-slingerhonig en heide-

slingerhoning naast elkaar; direct na het slingeren kan de viscositeit, d.i. de taai-vloeibaarheid van deze twee honigsoorten gelijk zijn. De heide-slingerhoning heeft een zekere stollingssnelheid (die kan, zoals we hebben gezien, op de wijze zoals wij die hebben bepaald bij 37° C. na 25 uur: 48 minuten zijn. Zomerslingerhoning stolt echter in het geheel niet, zijn stollingssnelheid is bij 37° C. na 25 uur: nul!

Stollingssnelheid en viscositeit zijn dus twee geheel verschillende eigenschappen, waarvan gewone zomerslingerhoning er één bezit (viscositeit), terwijl heide-slingerhoning alle twee heeft.

Hoe staat het nu met de viscositeit van heideslingerhoning bij verschillende temperaturen? Om dat na te gaan maakten we gebruik van de z.g.n. viscosimeter van Holde, d.i. een rond „bakje” met platte bodem, terwijl in het midden van de bodem een opening is, waardoor een buisje steekt, hetwelk met een kraan kan worden gesloten. Wanneer men dat bakje met de te onderzoeken vloeistof vult, dan loopt die bij opening van het kraantje, uit het buisje. Hoe „dikker” de vloeistof is (hoe groter de viscositeit) des te minder er in een bepaalde tijd uitloopt; hoe dunner de vloeistof is (hoe kleiner de viscositeit) des te meer er in diezelfde tijd uit het buisje loopt.

Door nu de tijd te meten, welke nodig is om een bepaalde hoeveelheid vloeistof te laten uitlopen, kan men de viscositeit bepalen. Bij vloeistoffen, welke geen thixotrope eigenschap hebben, is (onder bepaalde voorzorgen) de tijd, nodig om 1 gram vloeistof te laten uitlopen, steeds dezelfde. Deze is niet afhankelijk van de tijd van bewaring in het bakje. **Bij vloeistoffen echter, welke thixotrope eigenschappen hebben, wordt de viscositeit groter, naarmate de vloeistof langer in het bakje staat.**

Wanneer we nu de viscositeit van heide-slingerhoning bij verschillende temperaturen en na verschillende tijden van bewaring (in de viscosimeter) bepalen, dan krijgen we resultaten, welke zijn weergegeven in figuur II.

We zien op deze grafische voorstelling, dat weliswaar

de viscositeit bij alle temperaturen toeneemt met de tijd van bewaring, doch dat dit bij de hogere temperaturen, 45, 37 en ook nog bij 22° C. zeer langzaam (resp. vrij langzaam) geschiedt, immers die curven verlopen zeer vlak. Daarna, dus bij 17° C., 14° C. en 6° C. zien we, dat de tijd van bewaring een sterke invloed op de viscositeit uitoefent; die curven lopen van links naar rechts vrij sterk omhoog.

Een voorverwarming van de honig is van grote invloed op de toeneming van de viscositeit met de tijd van bewaring. Men vergelijkte de twee curven, waarbij 17° C. is vermeld en waarvan de rechtse betrekking heeft op honig, welke niet is verwarmd en de linkse op dezelfde honig, welke echter van tevoren gedurende 50 minuten op 60° C. werd verwarmd en daarna werd afgekoeld tot 17° C.

Uit de curven van figuur II zien we echter ook duidelijk, dat de viscositeit en de stollingssnelheid bij thixotrope vloeistoffen twee verschillende eigenschappen zijn, welke gedeeltelijk op geheel verschillende wijze op temperatuursveranderingen reageren. De grootste tegenstellingen zijn wel, dat zowel de viscositeit zelve als de invloed, welke de tijd van bewaring uitoefent, beide afnemen bij verhoging van de temperatuur, terwijl de stollingssnelheid weliswaar van 6 tot 15° C. afneemt, doch daarna evenals de invloed, welke de tijd van bewaring uitoefent, toeneemt bij temperatuursverhoging.

- 1) Hoewel ik mijn best zal doen deze artikelenreeks zo te schrijven, dat de inhoud door elke imker kan worden begrepen, zal ik toch nu en dan een vreemde term moeten gebruiken, waarvoor geen Nederlands woord bestaat. Uit de omschrijving welke volgt, zal men echter de betekenis begrijpen.
- 2) Deze term is afgeleid van 2 Griekse woorden, nl. **thixis** = aanraking en **tropen** = veranderen; vertaald betekent thixotropie dus: „verandering door aanraking”.
- 3) De lezer, die wel gewend is grafische voorstellingen af te lezen, vergeve mij deze uiteenzetting.

BOEKBESPREKING

Hans Peschetz.

Vom Anfänger zum Meister.

Carnika Bienenbuch.

Verlag Alsatia, Colmar Freiburg z.j. 734 pp., ± 300 afb.

Dit boek van ruim 700 bladzijden is ingedeeld in twee delen: „De bijen” en „De teelt van de koningin”. Het is niet bepaald een boek, dat men zo maar even uitleest. Het wordt aangekondigd als „Nachschlagewerk”, maar de indeling en schrijfwijze zijn daar niet erg geschikt voor. De ondertitel, Carnika Bienenbuch, is in zoverre terecht gekozen, dat de Carnika als beste bij door dik en dun wordt aanbevolen. Dit wordt echter niet overtuigend aangetoond. De schrijver vindt zelfs het naast elkaar proberen van verschillende rassen om uit te maken, welke het beste is, volkomen onzinnig.

Peschetz moet wel erg veel tijd gehad hebben om een dergelijk dik boek te gaan zitten schrijven. Blijkbaar heeft het hem echter aan tijd ontbroken om daarna de correctie nog goed uit te voeren. Naast een haast overdreven uitvoerigheid vindt men dan ook een vrij slordige stijl en een aantal onjuistheden, die beslist voorkomen hadden kunnen worden. Zo wordt (p. 77) aangeraden zout in het d.ijfvoer te doen, terwijl toch bekend is, dat zout vrij sterk giftig is voor de bijen. De oliekever (p. 305) zou zich door de werkbijen in de kast laten dragen. De wasmot verpoet zich negen maal (p. 299). Dat goedaardig vuilbroed zou over kunnen gaan in kwaadaardig vuilbroed (p. 314) staat vrijwel gelijk met de bewering, dat een koe een paard kan worden.

Bijen, waarmee gereisd wordt, krijgen volgens de auteur geen mijtziekte. Ze zijn wel niet mijt-vrij, maar er heeft een voortdurende vernieuwing plaats in het volk, zodat het niet ten gronde gaat. (Moet hier nog een waarschuwing geen koninginnen te importeren aan worden toegevoegd?)

In Nederland wordt beslist niet de helft van de bijen in korven gehouden, zoals op p. 376 wordt beweerd en dat de strooien korf niet geschikt is om mee te reizen, zullen niet veel korfimmers met de schrijver eens zijn.

Een opgave van de tijdschriften over de gehele wereld zou om waarde te hebben toch zowat volledig moeten zijn. Het Nieuwzeelandse tijdschrift wordt ingelijfd bij Amerika, van België geen tijdschrift genoemd, van Nederland alleen „St. Ambrosius”, bij Frankrijk ontbreken La Revue française d'Apiculture en l'Apiculteur, bij Engeland „Bee Craft en British Bee Journal” enz. Peschetz, die zich „Urzüchter” noemt van de „Stam Peschetz” heeft, zoals hij schrijft, steeds op kleur geselecteerd. De „Reinzucht” gebeurde echter op bevruchtungsstations, die niet geheel darrenvrij waren.

Naast het vele goede dat natuurlijk op een deel van deze ruim 700 bladzijden geschreven staat, is er dus zeer veel, wat op z'n zachtst gezegd, niet geheel juist is. Het moet dus wel door zeer kritische lezers gebruikt worden, willen er geen fouten worden begaan. De Nederlandse imker kan ik het boek in het algemeen niet aanraden, vooral ook, omdat de gebruikte kasten voor het merendeel achterbehandeling vereisen, wat hier vrijwel niet voorkomt.

Het boek is overigens zeer fraai uitgevoerd op goed papier en voorzien van vele foto's en een paar platen in kleurendruk.

Ir. J. MOMMERS.

DE SCHIJNWERPER OP....

onze actieve afdeling Hierden, die de kunst verstaat een winterprogramma te geven dat er zijn mag. Op 18 januari de film Bijen houden met succes, op 21 februari een lezing van de alg. secr. over de bijen in het voorjaar. Een gemoedelijke voorzitter, een actieve secretaris, koffie, gebak en... croquetten waarvan de opbrengst aan de kas ten goede komt en de gezelligheid Zonnehut van de fam. Hop, gasten van naburige afdelingen, dat alles maakt dat weinig leden zo'n genoeglijke avond overslaan. „Een ieder vindt hier zijns gelijk, van wat voor rang of stand, geen enkele klove die ons scheidt, sterk is de imkerband”. Leden van „slapende” afdelingen, is het niet om van te watertanden? Zet uw schouders er óók eens onder! Zó kan het bij u óók!

Officiële mededelingen

JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIS OVER 1956

Ontwikkeling der volken, dracht

Ondanks de strenge koude zijn de bijen op de meeste plaatsen goed door de winter gekomen. Door de buitengewoon koude en natte zomer echter is de dracht gering geweest. Hier en daar werd een matige oogst gehaald, over het algemeen echter moet 1956 tot de slechte honingjaren worden gerekend. Voor bijzonderheden zij verwezen naar de Oogst en Dracht-berichten in het Maandschrift.

Onderwijs en voorlichting

In het seizoen 1955/56 werden 36 cursussen (vorig jaar 17) en 45 winterlezingen (16) met rijks- en verenigingssubsidie gegeven. Zij, die met vrucht een cursus voor beginners had-

den gevolgd, werden wederom in de gelegenheid gesteld een subsidie in de vorm van twee bijenkasten aan te vragen. Op het moment waarop we dit verslag schrijven is over die aanvragen nog niet beslist.

Onze films en filmstroken werden weer druk geleend. Met het vertonen van de nieuwe Nederlands sprekende kleuren-geluidsfilm „Bijen houden met succes” werd door de voorlichtingsdienst een aanvang gemaakt.

IMKERSDAG ROTTERDAM

KRING GRONINGEN

Alle Groninger imkers en zij die wonen op de route Groningen—Assen en het plan hebben de Imkersdag te Rotterdam per bus te bezoeken, kunnen zich voor 1 maart a.s. melden bij de heer M. J. Reinders, Korreweg 125a, Groningen.

Markten en tentoonstellingen

Op de voorjaarsmarkten werden ruim 200 (200) volken aangevoerd. De prijzen bedroegen voor kastvolken f 15,— tot f 30,— (f 15,— tot f 25,—); voor korfvolken f 15,— tot f 18,— (f 6,— tot f 22,—); voor zesramers f 15,— tot f 20,— (f 12,50 tot f 22,50).

Op de zomermarkten werden bijna 500 volken aangevoerd (vorig jaar 550). De prijzen bedroegen voor kastvolken f 30,— tot f 40,— (f 25,— tot f 50,—); voor korfvolken f 10,— tot f 15,50 (f 8,— tot f 18,—). Een paar boogkorven brachten f 17,— op.

Op de najaarsmarkt te Eerbeek bracht een kastvolk f 25,— op en 16 korven f 10,— tot f 15,— (f 12,50 tot f 18,—).

Enige afdelingen organiseerden honingmarkten en namen aan tentoonstellingen deel.

Activiteit der afdelingen

Over de activiteit van vele afdelingen kan alleen met grote lof worden gesproken, maar er zijn nog steeds „slapende” afdelingen, die zich beperken tot het distribueren van suiker. We moeten ons ernstig beroep op besturen en afdelingsleden herhalen

Pluim
+ Ophien

Wanneer zullen de imkers nu eindelijk eens angelloze bijen gaan telen...?

om daar verandering in te brengen. Het minste wat men kan doen is het aanvragen van subsidie voor een lezing, die vrijwel zonder kosten voor de afdeling kan worden gehouden.

Ledental

Aan het eind van het verslagjaar bedroeg het ledental 9.144 (10.427) en het aantal afdelingen 299 (311). Opgeheven werden de afdelingen Alardsoog, Austerlitz, Barger Compascuum, Barneveld, Bruchterveld, Klazienaveen, Kolham, Mook en Middelaar, Speulde, Vorden, Wijhe en Zwartemeer. Op enkele uitzonderingen na hadden deze afdelingen slechts een gering ledental en de overgebleven leden sloten zich aan bij een naburige afdeling of gaven zich op als verspreid lid.

Propaganda

Voor leerlingen van scholen, die een werkstuk over het leven der bijen moeten maken, stelden wij fotobladen ter beschikking met een beschrijving van het leven der bijen. Deze worden tegen een geringe vergoeding verstrekt.

Imkersdag

De Imkersdag te Apeldoorn werd door 1000 (1300) personen bezocht.

Nationale Honingtentoonstelling

Deze tentoonstelling verheugt zich in een stijgende belangstelling en de kwaliteit der inzendingen is over het algemeen voortreffelijk te noemen.

Honingprijzen en honinghandel

Op de honingmarkten bedroegen de prijzen voor zomerhoning f 1,45 tot f 2,— (f 1,50); voor heideslingerhoning f 1,80 tot f 2,25 (f 1,75 tot f 2,—); voor zomerraathoning f 2,— tot f 3,— en voor heideraathoning f 5,— per pond (f 2,50 tot f 3,—).

Het hoofdbestuur heeft er op gewezen dat de concurrentie van de buitenlandse honing vrijwel weggevallen is en dat de imkers dikwijls tegen te lage prijzen van de hand doen. Aanpassing van de prijzen van het binnenlandse produkt aan die van het buitenlandse is gewenst.

Bijenweide

Hoofdbestuur, afdelingen en enige leden deden weer hun best drachtplanten aangeplant te krijgen langs nieuwe straten, wegen en in plantsoenen. Het ware te wensen dat hieraan nog meer aandacht werd besteed.

Bespuitingsschade

De bespuitingsschade was, te oordelen naar de berichten die wij ontvingen, gering. Wel zijn een aantal volken warmgelopen, die met het oog op

bespuitingen waren opgesloten. De wettelijke regeling van het bespuitingsprobleem is in het verslagjaar nog niet veel verder gekomen.

Mijtziekte

In Limburg heeft de ziekte een geringe uitbreiding ondergaan.

Examen Praktisch Imker

Alle 9 kandidaten voor dit examen slaagden.

Algemene opmerkingen

Wij constateren met genoegen, dat er meer belangstelling komt voor gesubsidieerde lezingen. Het aantal lezingen, die de afdelingen niets behoeven te kosten, kan echter nog sterk worden uitgebreid; dat zal de resultaten van de imkerij sterk ten goede komen.

Uit de afdelingen

AFD. BRUMMEN

Gerrit Hesselink wordt 5 maart 80 jaar. Is dat nu zo belangrijk om hier te vermelden? Och, er worden elke dag mensen 80 jaar, maar vriend Hesselink is een imker in hart en nieren. En toen hij mij vertelde dat hij zijn bijenstal wil vergroten, toen dacht ik, jonge, zo moesten nu alle imkers zijn. Ja, zegt hij, ik heb een jonge imker die nu ook 2 kasten heeft en nu wordt de stal te klein en ik moet toch zorgen dat straks als ik niet meer kan de bijenteelt voortgaat. Een dikke 40 jaar heb ik ze al, vertelt hij verder, vroeger meestal korven, die brachten we dan met de hondekar naar de heide. Eens, we waren vroeg vertrokken, arriveerden we met schemer op de heide, toen er plotseling een konijn over de weg rende, de honden er achteraan en prompt het hele geval in een greppel, maar alles liep goed af. Nu gaan de volken per auto naar de heide, maar vriend Hesselink is altijd van de partij. Als de bijen het goed doen heeft hij schik, maar gaat het niet best, dan zegt hij, nu ja volgend jaar beter, wij hebben toch onze vreugde gehad.

Kijk, als nu alle leden, van onze mooie grote vereniging, die boven de 65 jaren zijn, eens net zo doen als vriend Hesselink, de stal groter bouwen, dan kunnen die 2 volken van de jonge imker er bij in. Van de jeugd moeten we het hebben. Vriend Hesselink onze hartelijke gelukwensen!

H. J. DEKKER, secr.

AFD. HIERDEN

Film „Bijenhouden met succes“

Vrijdag, 18 januari 1957, was de heer J. v. Aarst, leraar van het consulentenschap van dr Minderhoud te Wageningen, gekomen om voor onze afd. de film „Bijenhouden met succes“ te vertonen.

De koffiekamer van het Dorpshuis was overvol, waaronder vele gasten, o.a. van de afd. Nunspeet. Eerst gaf de heer v. Aarst een toelichting op de film en verzocht deze kritisch te bekijken.

Deze film is zeer interessant, en handelt over de Aalster methode. Er komen ook mooie natuuropnamen in voor.

Na afloop werd deze film door de heer v. Aarst besproken en gaf hij nuttige wenken o.a.: niet is beter het raampje met de moer over te hangen dan deze af te schudden. Bij het afschudden eerst een lege rand plaatsen, dit voorkomt, dat de bijen naast de kast vallen.

Bij het controleren geen raam middenuit nemen, maar eerst een kantraam, dit aan de kant zetten en vervolgens nakijken. Veger maken voor dat er zwermneigingen aanwezig zijn.

Broed aftappen is beter dan uit de rij zetten, met het oog op afsteken. Moer uit redcel is evengoed als uit een zwermcel. Vooraf werden een paar leuke kinuervilms vertoond en na afloop een film over het imkeren in Australië.

Mevr. Hop bood in de pauze weer koffie aan tegen een kleine vergoeding voor de kas, het bracht f 10,05 op.

De voorzitter, G. v. d. Brink, was aller toek toen hij de heer v. Aarst hartelijk dank bracht voor deze prachtige leerzame avond. Ook mevr. Hop werd in zijn dankwoord niet vergeten.

Secr. W. A. DIRKSEN.

AFD. SCHOUWEN—DUIVELAND

Op 19 januari 1957 kwam de afd. Schouwen en Duiveland voor haar jaarvergadering bijeen. Aanwezig waren 20 leden, waarvan enige met hun dames, benevens de ass. R.B.C., de heer van Willegen. Na een openingswoord door de voorz. werd direct overgegaan tot het vertonen der film „Bijenhouden met succes“, ter beschikking gesteld door het Consulentenschap voor Bijenteelt voor het Zuiden des lands. Hierna memoreerde de voorz. het overlijden van 2 getrouwe leden in één week, n.l. de heren Goetsch en Telle, en wees op het steeds teruglopende ledental. Na voorlezing der notulen bleek uit het jaarverslag dat het ledental wederom met 5 verminderde en daardoor op 48 kwam te staan. Verheugend is dat het aantal volken zich echter in stijgende lijn beweegt gezien het aantal kg afgenomen suiker. De

extrasuikerlevering niet mee geteld werd in 1956 1163 kg (dat is 306 kg meer dan in 1955) afgenomen. De kaspositie gaat steeds achteruit en verminderde in 1956 met f 44,77 tot f 112,80. Bij de bestuursverkiezing werd de heer C. P. Flikweert herkozen terwijl voor de heer W. P. L. Bakker de heer Joh. v. d. Velde werd gekozen. Besloten werd a.s. zomer een excursie te organiseren. Vervolgens vroeg de voorz. machtiging tot uitwerking van een plan om medewerking te verlenen aan een door de Z. L. M. te houden landbouwtentoonstelling te Zierikzee, op 4, 5 en 6 juli a.s. Tot afgevaardigde naar de A. V. werd het nieuw gekozen bestuurslid v. d. Velde benoemd, als plaatsverv. de heer Fluïjt. Nadat bij de rondvraag de voorz. een vraag betreffende suikerlevering en de secr. een vraag betrekking hebbende op de Kring Zeeland, beantwoord hadden, sloot de vergadering.

Secr. GELEIJNSE.

KRING GRONINGEN

De kring Groningen vergaderde op 9 febr. in „Huis de Beurs“ te Groningen. Voorz. de heer M. J. Reinders, secr. afd. Groningen. Inkomsten f 148,82. Uitgaven f 116,05. Batig saldo f 32,77. Tot bestuursleden werden herkozen de heren W. Bakker van de afd. Musselkanaal en J. A. Kampen van de afd. Hoogezand-Sappemeer. De minimumhoningprijs voor 1957 werden aldus vastgesteld: Koolzaadhoning f 1,75. Zomerslengerhoning f 1,75. Heideslengerhoning f 2,—. Alles netto per pondflacon. De kring denkt in de e.k. herfst een propagandaweek te organiseren voor de bijenhouderij en het gebruik van inlandse honing. In verschillende centrummen zullen filmavonden worden georganiseerd, waar een goede bijenfilm zal draaien, aangevuld met meerdere mooie natuurfilms. Een deskundig imker zal een propagandawoord spreken. Samenwerking zal worden gezocht met: Ver. v. Plattelandsvr. Ver. v. Huisvrouwen, Ver. v. Natuurvrienden, etc.

Aan alle Industrie-, Kook- en Huishoudscholen zal gratis een receptenboek voor honinggerechten worden uitgereikt, benevens vijf pond honing, zodat ook recepten vervaardigd kunnen worden.

Er werd geklaagd over het gedrag van afdelingen buiten de provincie, die staanplaatsen bij koolzaad bespreken, de beste stukken gebruiken en de houders van naar hun mening minder goede velden zonder enig bericht in de steek laten. De landbouwers voelen zich bedrogen en de animo om andere imkers te helpen verflauwt of verdwijnt geheel. Dit optreden werd ten zeerste gelaakt. Bij herhaling zullen de adressen der betrokken afdelingen worden gepubliceerd.

K. H. SPORTEL,
secr. Kring Groningen.

SPEURBIJTJES

TE KOOP: 8 zesraamsvolken. C. B. WIJNEN, Julianastraat 4 Poortugaal.

TE KOOP: enkele zesraams volkjes, simplexmaat. Bij J. A. v. d. LINDE, Mijnsherenlaan 39B, Rotterdam.

WENSEN TE KOPEN: Bevolkte en ledige simplexkasten, in goede staat. H. DE COSTER, Vloeiende 165, Kapellen (België).

TE KOOP AANGEBODEN: drie bijenkasten tot toebehoren. Alles in goede staat en een nieuwe honingslenger. BARKEY WOLF, Paulus Buyslaan 18, Amersfoort.

TE KOOP: 2 bevolkte Simplex en een 6-raamskastje, 2 onbevolkte 8-raams Simplexkasten, 5 zes-raamskastjes, nieuw en gereedschap. H. A. J. ENGBERINK, Ploegstraat 143hs Amsterdam-O.

TE KOOP: 6 bevolkte simplexkasten, waarvan 3 stuks gevlochten zijn van stro, een ledige van stro gevlochten, een ronde korf, bevolkt, 10 ledige ronde korven bijna nieuw en 2 boogkorven van 12 boogjes, alles afhaken aan huls. D. W. KOSKAMP, Bijenpark „De Korenbloem“ Buurtschap Barlo 115 gem. Aalten (Gelderland).

TE KOOP: prima 6 en 10 raams kasten simplex, compleet met relsraam en rooster f 8—15. Taptanks met snijkraan f 12,50 handkolbtoestel enz. L. VAN HATTEM, A 771, Slidrecht.

TE KOOP: 10 mooie model gebouwde bijenkasten met 6 volken en alle toebehoren, slinger enz. J. v. d. HULST, Nadorstweg 7, Middelburg.

AFD. EERBEEK

Op 20 januari overleed ons erelid, de heer

W. A. SANDERS

in de ouderdom van 82 jaar.

In hem hebben we een erelid verloren, dat jarenlang penningmeester onzer vereniging is geweest.

Na het neerleggen van deze functie werd, voor het vele dat hij voor de vereniging had gedaan, benoemd tot erelid. Al was hij geen actief imker meer, toch gaf hij steeds blijk van zijn belangstelling en kon men hem regelmatig op de vergaderingen of hoogtijdagen aantreffen.

Dat hij ruste in vrede.

Namens het bestuur,

A. H. VERBEEK, secr.

AFD. ENSCHEDE

Tot ons leedwezen moeten wij melden, dat, na een langdurige ziekte, ons bestuurslid, de heer

REINT REINTS

op 24 januari 1957 is overleden.

Hij is 63 jaar geworden.

Als zoon uit een imkersgeslacht had hij zijn liefde aan de bijen verpaid en sprak hij het liefste over zijn geveugelde vrienden. Wij zullen de heer Reints in dankbare herinnering blijven gedenken. Bestuur en leden afd. Enschede

AFD. WOUDEBERG EN SCHERPENZEEL

Onder voorzitterschap van dhr. H. A. v. Beuningen waren de afdelingen Woudeberg en Scherpenzeel 30 jan. j.l. in gezamenlijke vergadering bijeen in het gebouw van de landbouwcoöperatie. Namens het hoofdbestuur was aanwezig dhr. C. Pater, Jzn. die deze avond weer 2 Ere-draagmedailles uitreikte aan de leden H. J. Wanner en E. Kleinveld welke beiden meer dan 40 jaar lid onzer vereniging zijn. Dhr. Pater wees op het zeldzame jubileum van 6 jubilarissen gelijktijdig in de afd. Woudeberg met tezamen meer dan 250 verenigingsjaren en schetste de trouw van deze leden voor hun organisatie. Vervolgens vertoonde dhr. J. v. Aarst de film Bijenhouden met succes, waarna vele vragen volgden, met als slot een fraaie Zuid-Afrikaanse kleurenfilm.

AFD. ZEVENAAR

Bij de opening bracht de voorzitter het voorbije slechte honingjaar in herinnering. In goede jaren leeft de belangstelling gewoonlijk weer op. Besloten werd bij de herfstbestelling van de suiker een gulden extra te heffen voor de administratie. Bij de bestuursverkiezing werden de aftredenden met algemene stemmen herkozen. Als afgevaardigden naar A. V. en Groep werden benoemd de heren Nieswaag en Reuling. Daarna werden de voorstellen voor de A. V. doorgenomen. Volgende vergadering begin juni.

A. NIJSSEN, secr.

AFD. LEERSUM

Afd. Leersum hield op 22 jan. jaarvergadering. Tevens was aanwezig het H.B. lid C. Pater Jzn, die een uiteenzetting gaf over wat het hoofdbestuur doet voor zijn leden en wat men voor zijn contributie ontvangt. Secr. C. v. Kralingen bracht het jaarverslag uit, het ledental is iets gedaald. De aftredende voorzitter J. v. Woudeberg werd met algemene stemmen herkozen evenals A. v. Amerongen. Bij de rondvraag werden nog diverse problemen besproken o.a. het reizen naar de voorjaarsdrachten en op welke wijze men het afd.werk kon stimuleren. Besloten werd binnenkort een filmavond te houden met andere organisaties

C. P.

AFD. SOEST

Afd. Soest was op 7 febr. in de Zonneheuvel in jaarvergadering bijeen waar ook h.b.lid C. Pater Jzn. uit Bunnik, acte de presence gaf. Uit het jaarverslag bleek dat ook in Soest 1956 sedert 20 jaar het slechtste jaar geweest was. Het ledental bleef vrijwel constant namelijk 52 waaronder 2 jeugdleden. Staande werden herdacht de overleden leden Maagdellin en v. Engelen. Uitvoerig werd gesproken over de gang van zaken in de afd. waarbij de leden op wat meer activiteit aandrongen, waarbij het h.b.lid diverse tips gaf. Besloten werd een excursie te maken naar de Imkersdag Rotterdam, waarbij de leden f 2,50 uit de kas als tegemoetkoming zullen ontvangen. In het najaar zal een cursus voor gevorderden georganiseerd worden, waarvoor zich al verschillende leden opgaven. Ontstemd was men over het feit dat deelnemers aan beginnerscursussen boven 36 jaar niet in aanmerking kwamen voor subsidie. Bij de bestuursverkiezing werden de voorzitter G. H. Grijze en secr. Thomasze herkozen.

C. P.

BIJENMARKTEN

WEERT: 17 april van 7 tot 12 uur op de Nieuwe Markt.

Door de gestegen wasprijzen zijn wij genoodzaakt de KUNSTRAATprijs te verhogen tot f 7,50 per kg. En door de verhoogde brandstofprijzen het werkloon verhoogd tot f 1,50 per kg. Voor ruwe raat en zuivere was betalen wij de hoogste prijzen. Tevens kunnen wij u leveren alle benodigdheden voor de bijenteelt tegen de laagste prijzen. Vraagt onze nieuwe prijslijst die in april verschijnt. Tevens kunnen wij u nog leveren prima kwaliteit klaver- en bloemenhoning tegen lage prijzen.

H. T. VAN DAM en Zn. - Bijenpark JUBBEGA (Fr.)

ATTENTIE:

Ons nieuw telefoonnummer is thans 382, Jubbega

TE KOOP wegens overlijden een complete bijenstal inventaris, 3 bevolkte en 3 onbevolkte kasten, honingslenger, verdere benodigdheden als suiker, kunstraat, was enz. J. H. benodigdheden als suiker, kunstraat, was enz. J. H. DUNK-Abbenes, Kortevliet 34 H, hulze 't Honk, Julianadorp.

TE KOOP p.m. 60 bijenvolken met bijbehorende simplexkasten Per adres: A. J. van Erp, Lijnstraat 15, Bergeijk.